

วรรณคดีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง สภาพและปัญหาการจัดการศึกษานอกโรงเรียนด้านอาชีวศึกษาสำหรับประชาชนเขตพื้นที่ประสววตภยจังหวัดชุมพร เพื่อให้ได้ภาพที่ชัดเจนและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาค้นคว้าเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและนำเสนอดังต่อไปนี้

1. ประเภทของการศึกษานอกโรงเรียน
2. หลักการและกระบวนการจัดโครงการการศึกษานอกโรงเรียนด้านอาชีว
3. โครงการการศึกษานอกโรงเรียนด้านอาชีวที่จัดในพื้นที่ที่ประสววตภยจังหวัดชุมพร
4. แนวคิดและประสบการณ์เกี่ยวกับปัญหาการจัดการศึกษานอกโรงเรียนด้านอาชีว
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษานอกโรงเรียนด้านอาชีว

1. ประเภทของการศึกษานอกโรงเรียน

ในการจัดการศึกษานอกโรงเรียนของประเทศไทยที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน มีการแบ่งหรือลักษณะการจัดออกไปมากมาย ส่วนใหญ่เน้นเรื่อง วิธีการจัด เนื้อหาสาระ บุคลากร กลุ่มเป้าหมาย หรือกิจกรรมทั่วไปของแต่ละโครงการ เพื่อให้มีความสัมพันธ์กับกิจกรรมการเรียนรู้อตามความต้องการของประชาชน และในการพัฒนาแต่ละชุมชน จึงได้มีความคิดเห็นของนักวิชาการ นักปฏิบัติภาคสนาม และหน่วยงาน ซึ่งมีความมุ่งหมาย ยึดถือเกณฑ์การแบ่งของคนเป็นหลัก ซึ่งจะเหมือนหรือแตกต่างไปบ้าง ตามแต่ละแนวคิดดังนี้

บรรจง ชูสกุลชาติ (2522) ได้ให้ความเห็นว่า การศึกษานอกโรงเรียนมีการจัดหลายลักษณะโดยแยกประเภทดังนี้

1. การศึกษาผู้ใหญ่ เพื่อสอนคนไม่รู้หนังสือ และเพื่อการเป็นพลเมืองดีในระบบประชาธิปไตย
2. การศึกษาผู้ใหญ่ เพื่อสอนคนไม่รู้หนังสือ และให้สามารถเรียนต่อสูง ๆ ขึ้นไปในความรู้สายสามัญ ตั้งแต่ระดับ 1 (ป. 1-2) ระดับ 2 (ป. 3-4) ระดับ 3 (ป. 5-6) ระดับ 4 (ม.1-3) ระดับ 5 (ม.4-6)
3. การศึกษาผู้ใหญ่สายอาชีพ เพื่อเป็นการฝึกฝนด้านอาชีพในระยะสั้น เพื่อส่งเสริมการประกอบอาชีพของประชาชน
4. การศึกษาผู้ใหญ่ เพื่อการพัฒนาชนบทและการส่งเสริมการทำงานเป็นทีมของนักศึกษา
5. การศึกษาผู้ใหญ่ แบบการใช้เวลาว่าง โดยการจัดห้องสมุดประชาชน
6. การศึกษาผู้ใหญ่ โดยการจัดหน่วยการศึกษาประชาชนเคลื่อนที่ให้ความรู้ทั่วไปทางโสตทัศนศึกษา
7. การศึกษาเบ็ดเสร็จระดับต่างๆ เช่น แบบมีชั้นเรียน แบบอาสาสมัครเดินสอนแบบอาสาสมัครจากวิทยาลัยครู แบบสอบโดยพระภิกษุ แบบเบ็ดเสร็จสำหรับหน่วยทหารและแบบเบ็ดเสร็จสำหรับชาวเขา ทั้งนี้ เพื่อแก้ปัญหาการไม่รู้หนังสือ ควบคู่ไปกับการแก้ปัญหาอาชีพและการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ ของประเทศ
8. การศึกษาผู้ใหญ่แบบกลุ่มสนใจ คือ การจัดอบรมตามความต้องการและความสนใจของผู้เรียนโดยไม่จำกัดหลักสูตรวิชาและอาชีพ
9. การศึกษาผู้ใหญ่แบบส่งเสริมการอ่าน โดยการจัดตั้งที่อ่านประจำหมู่บ้าน เพื่อดำรงสภาพการรู้หนังสือของประชาชน และความรู้เท่าทันต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

10. การศึกษาผู้ใหญ่ทางวิทยุและไปรษณีย์ เพื่อปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน
11. การศึกษาผู้ใหญ่ทางสื่อมวลชน เพื่อส่งเสริมความรู้และข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ เช่น การเผยแพร่สารการศึกษาผู้ใหญ่ การจัดรายการวิทยุและโทรทัศน์ และการฝึกอบรมประชาชน เป็นต้น
12. การศึกษานอกโรงเรียน แบบแสดงนิทรรศการในรูปแบบที่ง่าย ๆ และนิทรรศการต่าง ๆ

รัตนา พุ่มไพศาล (อัครสำเนา) ได้สรุปประเภทของการจัดการศึกษานอกโรงเรียนในประเทศไทย โดยเน้นตามลักษณะเนื้อหาของกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียน โดยกล่าวว่า มี 6 ประเภท คือ

1. ด้านการศึกษาสามัญหรือความรู้พื้นฐาน ได้แก่ ด้านความรู้หนังสือ การอ่านออก เขียนได้ คิดเลขเป็น ตลอดจนมีความสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคม
2. การศึกษาด้านอาชีพ รวมทั้งการสหกรณ์ ได้แก่ การมุ่งพัฒนาความรู้ ทักษะเกี่ยวกับกิจกรรมทางเศรษฐกิจ และทักษะที่เป็นประโยชน์ในการประกอบอาชีพ
3. การศึกษาสำหรับการพัฒนาชุมชนและสภาพแวดล้อม ได้แก่ การให้การศึกษาเกี่ยวกับกิจกรรมท้องถิ่นและสถาบันชาติ ตลอดจนกระบวนการต่าง ๆ ในสังคม
4. การศึกษาสำหรับการปรับปรุงความเป็นอยู่ในครอบครัว ได้แก่ การปลูกฝังความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่มีค่าต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลในครอบครัว เช่น ความรู้ความสามารถในเรื่องสุขภาพอนามัยและโภชนาการ การจัดและตกแต่งบ้าน การเลี้ยงเด็ก การซ่อมแซมและปรับปรุงบ้าน ตลอดจนวัสดุเครื่องใช้ต่าง ๆ การวางแผนครอบครัว เป็นต้น
5. การศึกษาประเภทมุ่งสร้างวัฒนธรรมแห่งชีวิต เช่น การดนตรี ศิลป สันทนาการ การศึกษาปรัชญาทางศาสนา การพักผ่อนท่องเที่ยว เป็นต้น

6. การเรียนเพื่อพัฒนาการจัดการและการเพิ่มผลผลิต เช่น ความรู้ในเรื่องวิธีเพิ่มประสิทธิภาพและความมั่นคงในอุตสาหกรรม และการค้า

เช็ครศวิ วิวิธสิริ (2527) ได้แยกประเภทของการจัดการศึกษานอกโรงเรียน โดยเน้นกิจกรรมการให้ความรู้ จำแนกเป็น 6 ประเภทคือ

1. ประเภทการให้ความรู้ ได้แก่ การอ่านออกเขียนได้ คิดเลขเป็น เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ทั่วไป ทั้งด้านวิชาการและวิชาชีพ มุ่งช่วยให้ผู้เรียนสามารถคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น และรู้จักใฝ่หาความรู้ด้วยตนเอง เช่น การศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จขั้นพื้นฐาน การเรียนเพื่อให้รู้หนังสือ

2. ประเภทให้ความรู้ด้านทักษะวิชาชีพที่ใช้ความรู้ในการทำงานเพื่อการดำรงชีพ กิจกรรมประเภทนี้ เป็นการฝึกทักษะอาชีพต่าง ๆ ที่จัดทั้งอาชีพระยะสั้นและระยะยาว รวมทั้งกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาอาชีพที่เป็นอยู่ให้ดีขึ้นด้วย

3. ประเภทให้ข่าวสารข้อมูลหรือความรู้ทั่วไปเพื่อให้ทันต่อเหตุการณ์ การเพิ่มพูนความรู้ และพัฒนาการศึกษาของบุคคลไปตลอดชีวิต ส่วนการจัดเป็นการศึกษาไม่เป็นทางการ ให้ความรู้ผ่านสื่อมวลชนต่าง ๆ เช่น วิทยุ หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ รวมทั้งอาศัยวิทยากรในชุมชน เช่น หอสมุดประชาชน สถานีอนามัย เป็นต้น

4. ประเภทให้การศึกษาค่อเนื่องทั้งสายสามัญและสายอาชีพ เพื่อเพิ่มพูนคุณภาพของบุคคลให้มากยิ่งขึ้น เช่น การจัดการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จขั้นสืบเนื่อง (ระดับการเรียนภาษาอังกฤษในระดับสูง หรือการศึกษาทางไกลที่มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช)

5. ประเภทมุ่งให้การฝึกอบรมเพิ่มเติมเพื่อเพิ่มทักษะและประสบการณ์ในงานที่ทำ อยู่ ให้กับบุคคลในหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งของรัฐบาลและเอกชน ตัวอย่างเช่น การฝึกอบรมพัฒนาชนบทของกรมพัฒนาชุมชน การประชุมสัมมนาผู้บริหาร การอบรมพนักงานบัญชี เป็นต้น

6. ประเภทที่ให้ความรู้เพื่อเสริมสร้างคุณสมบัติแห่งชีวิต เช่น เรียนคณิตวิ
 वादภาพ สันทนาธรรม และกิจกรรมสันทนาการต่าง ๆ

อุดม เชษฐวงศ์ (2527) กล่าวโดยสรุปว่า ในปัจจุบันการดำเนินงานการศึกษา
 นอกโรงเรียนได้จัดดำเนินการอยู่ 3 ประเภท คือ

1. ขึ้นจัดให้ประชาชนมีความรู้พื้นฐาน เป็นความรู้ที่ทุกคนควรรู้ ในการอยู่ใน
 สังคม ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาอย่างรวดเร็ว โดยการจัดให้ผู้เรียนมีการคิดเป็น
 แก่ปัญหาเป็น รู้จักคน รู้จักสังคมและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนรู้จักปริมาณ และคุณภาพของ
 ทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่ โครงการที่จัดนี้ ได้แก่ การศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ การศึกษา
 ผู้ใหญ่สายสามัญขึ้นต่อเนื่อง ฯลฯ

2. ขึ้นรักษานิสัยความเป็นคนคิดเป็นให้คงอยู่และมีประสิทธิภาพอยู่เสมอ คนคิด
 เป็นจะคิดถูกต้อง ก็ต่อเมื่อมีข้อมูลที่ถูกต้อง ทันต่อเหตุการณ์ ผู้มีหน้าที่จัดการศึกษาจะต้อง
 เข้าใจและคว่าสามารถให้บริการทั่วถึงหรือไม่ โครงการที่สนองวัตถุประสงค์นี้ เช่น
 การจัดรายการวิทยุ หอสมุดประชาชน ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน และการจัดการ
 หน่วยโสตทัศนศึกษา เป็นต้น

3. ขึ้นจัดการศึกษาเพิ่มเติมทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต เพื่อยกระดับการกินดี
 อยู่ดีของประชาชน โครงการที่จัด เช่น การจัดกลุ่มสนใจ เป็นต้น

วีระชัย มีชอบธรรม และสุนัตรา เพชรสุทธิ (2521) ได้กล่าวถึงการจัด
 ประเภทของการศึกษานอกโรงเรียนไว้ว่า มี 5 ประเภทคือ

1. การศึกษาผู้ใหญ่สายสามัญ
2. การศึกษาผู้ใหญ่สายอาชีวะ
3. หอสมุดประชาชน

4. การจัดการศึกษาประชาชน
5. การจัดที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน

ฟิลิป คัมบส์ (Philip Coombs, 1974 อ้างถึงใน สุนทร โคตรบรรเทา, 2526) ได้แบ่งประเภทของการจัดการศึกษาในโรงเรียนออกเป็น 4 ประเภทคือ

1. การศึกษาขั้นพื้นฐานหรือแบบทั่วไป (General Education) หมายถึงการศึกษาขั้นพื้นฐาน หรือชั้นประถมศึกษาที่กำหนดเป้าหมายให้มีความรู้ในการอ่าน เขียนหนังสือ การคิดเลขและการเข้าใจทางวิทยาศาสตร์พื้นฐานได้ เป็นต้น
2. การศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาความเป็นอยู่ในครอบครัว (Family Education) คือการศึกษาโดยทำให้ความรู้ทักษะและทัศนคติที่เป็นประโยชน์ในการพัฒนาความเป็นอยู่ในครอบครัว เช่น ด้านสุขภาพ อนามัย โภชนาการ การวางแผนครอบครัว และการเลี้ยงเด็ก เป็นต้น
3. การศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชน (Community Development Education) เป็นการศึกษาเพื่อส่งเสริมสถาบันในระดับท้องถิ่น และระดับชาติให้มีการเรียนรู้หลักปฏิบัติงานในรูปแบบต่าง ๆ เช่น สหกรณ์หรือการพัฒนาชุมชน เพื่อให้ชุมชนได้มีการร่วมมือกัน ช่วยกันแก้ปัญหา การพัฒนาชุมชน ท้องถิ่น ตลอดจนปัญหาในระดับชาติ
4. การศึกษาด้านอาชีพ (Vocational Education) เป็นการ จัดเพื่อให้มีความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ หรือเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ เช่น ฝึกอาชีพตัดผม เลี้ยงปลาสัตว์ การทอผ้า และการแก้เครื่องยนต์ เป็นต้น

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมิกราช (2528) ได้สรุปการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียน โดยยึดรูปแบบการจัด ซึ่งสรุปกล่าวตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 ว่า แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. จัดเป็นแบบแผนแน่นอน เป็นการจัดการศึกษาออกโรงเรียนที่มีหลักการ กำหนดไว้แน่นอน คล้ายกับการศึกษาในระบบโรงเรียนเป็นการจัดที่ตอบสนองความต้องการ ของประชาชนที่ขาดโอกาสในการศึกษาตามปกติ เพื่อเป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพ การงาน หลักสูตรแบบนี้ได้แก่ หลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับ 3 ระดับ 4 ที่ใช้แทน หลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่ระดับ 3 และ 4 เนื่องจากการเปลี่ยนระบบชั้นเรียนใหม่ตามแผน การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2520

2. จัดเป็นแบบแผนพอประมาณ เป็นการจัดหลักสูตรการเรียนระยะสั้นตามลักษณะ วิชา มีทั้งที่จัดสอนเป็นชั้นเรียน และจัดเป็นกลุ่ม ทั้งนี้เพื่อเป็นการเพิ่มพูนความรู้ และทักษะที่ เป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิตของประชาชน ซึ่งจัดอยู่ในรูปของโรงเรียนฝึกฝนอาชีพเคลื่อนที่ โรงเรียนผู้ใหญ่ประจำที่ และกลุ่มสนใจ

3. จัดแบบไม่เป็นแบบแผน เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ความรู้ ข้อมูลข่าวสารที่ทันต่อ เหตุการณ์แก่ประชาชน โดยผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น หนังสือ วารสาร วิทยุ โทรทัศน์ จึงไม่ จำเป็นต้องจัดเป็นชั้นเรียน เป็นแต่จัดให้มีห้องสมุดประชาชน ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน การจัดนิทรรศการ การอภิปราย การจัดรายการวิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น นับเป็นการศึกษา ที่ส่งเสริมให้ประชาชนเกิดพฤติกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง อันจะก่อให้เกิดความรู้แล้วนำไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงคุณภาพชีวิต และการทำงานของตนเองได้

กรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ ได้แบ่งโดยยึดกลุ่มเป้าหมาย ตามกิจกรรมมี 3 กลุ่มใหญ่ คือ

1. กิจกรรมด้านความรู้พื้นฐาน เป็นการให้ความรู้เพื่อเป็นพื้นฐานในการดำรง ชีวิต มุ่งช่วยให้ผู้เรียนสามารถคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น มีเครื่องมือในการประกอบ อาชีพ และรู้จักศึกษาข้อมูลต่างๆ มาประกอบการคิด การตัดสินใจในการดำรงชีวิตประจำ วัน กิจกรรมประเภทนี้จะมีลักษณะกำหนดในชั้นสูงกว่าได้ โดยจัดเป็นการศึกษาผู้ใหญ่แบบ

เปิดเสรีวิชาชั้นพื้นฐาน การศึกษาผู้ใหญ่แบบเปิดเสรีระดับ 3 - 4 และการศึกษาผู้ใหญ่สายสามัญระดับ 1 - 2 และที่ 5

2. กิจกรรมด้านทักษะเพื่อการดำรงชีวิตเป็นการเพิ่มพูนความรู้และทักษะอาชีพที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงาน และการดำรงชีวิต เป็นรูปแบบของการศึกษาที่จัดขึ้นตามความต้องการและความพร้อมของประชาชน เป็นการศึกษาค้ำช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาอาชีพและชีวิตความเป็นอยู่ของตนให้ดียิ่งขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ กิจกรรมประเภทนี้จะมีลักษณะของการฝึกทักษะอาชีพต่าง ๆ ทั้งระยะสั้นและระยะยาว โดยจัดในรูปแบบของโรงเรียนอาชีพ-ศึกษาผู้ใหญ่ประจำที่โรงเรียนฝึกฝนอาชีพเคลื่อนที่ โรงเรียนผู้ใหญ่เคลื่อนที่ และกลุ่มสนใจ

3. กิจกรรมด้านข่าวสารข้อมูล เป็นการให้ข้อมูลข่าวสารที่ทันต่อเหตุการณ์หรือความรู้รอบตัว เพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน กิจกรรมประเภทนี้จัดขึ้นเพื่อป้องกันการล้าสมัยหนังสือ เพื่อย้าและส่งเสริมความรู้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ต่าง ๆ โดยจัดในรูปแบบของการให้บริการความรู้ผ่านสื่อมวลชนทุกชนิด และแหล่งวิชาความรู้ที่สามารถเรียนรู้ด้วยตนเองทุกเรื่องทุกเวลา นอกจากนี้ยังได้จัดตั้งที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน ห้องสมุดประชาชนประจำจังหวัด และอำเภอ การจัดการศึกษาทางวิทยุและไปรษณีย์ การจัดรายการวิทยุและโทรทัศน์ การผลิตเอกสารสิ่งพิมพ์สำหรับชนบท บริการด้านโสตทัศนศึกษา ทั้งหน่วยเรือและหน่วยรถ ตลอดจนการจัดนิทรรศการความรู้ด้านต่าง ๆ ทั้งแบบประจำและเคลื่อนที่

จากการที่ได้วิเคราะห์ดูในหลายทัศนะ และผลการปฏิบัติงานของหน่วยงานและองค์การแล้ว ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การจัดการศึกษานอกโรงเรียนในประเทศไทย ปัจจุบันสรุปแล้วมี 4 ประเภท คือ

1. ประเภทวิชาการหรือวิชาเนื้อหา คือ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่แต่ละหน่วยงานหรือองค์กรจัดขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนหรือผู้รับบริการนั้นได้มีความรู้เกิดประสบการณ์ในวิชาหนังสือ เนื้อหาที่เป็นวิชาการ เป็นทฤษฎี ตั้งแต่ขั้นอ่านออกเขียนได้ คิดเลขเป็น

เรื่อยไปจนถึงส่งเสริมค่อชอคให้ถึงระดับมหาวิทยาลัย แก่ผู้ที่ไม่ม่หรือพลาดโอกาสทางการศึกษาในระบบปกติ จนมีคุณวุฒิ ศักดิ์และสิทธิ์ ความล่ำดับที่ศึกษานั้น ๆ

2. ประเภทวิชาชีพ คือ การจัดการศึกษานอกโรงเรียน เนื่่อมุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนหรือผู้มารับบริการ ได้เรียนรู้ในด้านอาชีพ การงาน การฝึกฝีมือ ฝึกทักษะชำนาญ การเพิ่มเติมเพื่อพัฒนาอาชีพ ชีวิตการงานของคน จากที่ไม่รู้ไม่เ็นไปจนถึงเพิ่มทักษะใหม่ มีความชำนาญตามความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสมัยใหม่

3. ประเภทวิชาชีวิต คือ การจัดการศึกษานอกโรงเรียนประเภทหนึ่งที่มุ่งสร้าง ความสมบูรณ์แห่งชีวิต ความสุขสงบทางจิตใจแก่บุคคล การพัฒนาคุณภาพชีวิตให้เกิดพัฒนาตนเอง มีคุณธรรมจริยธรรม สุขภาพกายและสุขภาพจิตที่สมบูรณ์

4. ประเภทวิชาสังคม คือ การให้การศึกษาแก่บุคคลในรูปต่าง ๆ ในฐานะที่ทุกคนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ให้ได้ความรู้เท่าทันต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ ตามความเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงก้าวหน้าของสังคม รวมทั้งการปฏิบัติตนตามสิทธิหน้าที่ รู้จักกฎกติกาของสังคม เพื่อปฏิบัติให้ถูกต้อง ปรับปรุงตนอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข

2. หลักการและกระบวนการจัดโครงการการศึกษาออกโรงเรียนด้านอาชีพ

การจัดโครงการการศึกษาออกโรงเรียนจะต้องนิจารณาองค์ประกอบหลาย ๆ ด้าน เพื่อให้สามารถจัดโครงการได้อย่างมีประสิทธิภาพที่สุดสำหรับกลุ่มเป้าหมาย นักการศึกษาหลายท่านได้ศึกษาและให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับหลักการและกระบวนการจัดโครงการการศึกษาออกโรงเรียนไว้หลายแนวคิด ดังนี้

โนลส์ (Knowles, 1980) ได้เสนอกระบวนการในการจัดโครงการการศึกษาออกโรงเรียน ไว้ 7 ขั้นตอน ดังนี้

1. การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เร้าใจ
2. การสร้างโครงสร้างขององค์กรเพื่อความร่วมมือวางแผนการศึกษา

3. การวินิจฉัยความต้องการการการเรียนรู้
4. สร้างทัศนคติการเรียนรู้ (วัตถุประสงค)
5. ฒนารูปแบบของกิจกรรม
6. ลงมือปฏิบัติการ
7. วิเคราะห์ความต้องการการเรียนรู้่อีกครั้งหนึ่ง (ประเมินผล)

ลูฟเฟอร์ (Louffer, 1977) ได้เสนอกระบวนการจัดโครงการการศึกษา

โรงเรียน รวม 11 ขั้นตอน คือ

1. ประเมินความต้องการและความสนใจในการศึกษา
2. สร้างวัตถุประสงค
3. ทบทวนโครงการอื่น ๆ ที่จัดไปแล้ว
4. เลือกวิธีการ
5. เลือกคณะกรรมการวางแผน
6. บริหารและจัดโครงสร้างของโครงการ
7. จัดบุคลากร
8. จัดทรัพยากรอื่น ๆ ที่ไม่ใช่บุคลากร
9. จัดงบประมาณ
10. จัดประเมินผล
11. ศึกษาภาพรวมของการปฏิบัติงานที่สำเร็จไปแล้ว

โรบินสัน (Robinson, ม.ป.ป.) ได้เสนอรูปแบบการจัดโครงการการศึกษา

นอกโรงเรียน ดังนี้

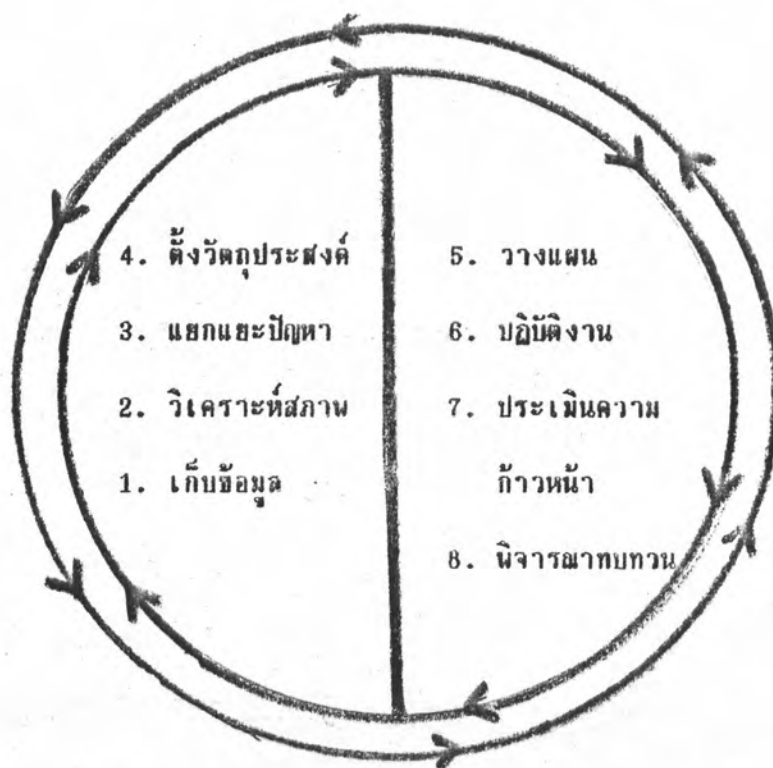
1. ประเมินความต้องการของผู้เรียน

2. กำหนดเป้าหมายและออกแบบหลักสูตรการเรียนรู้
3. จัดทำเกณฑ์การเรียนรู้
4. วางแผนการใช้ทรัพยากรที่จำเป็นในการสอน
5. กำหนดวัตถุประสงค์ในการสอน
6. ประเมินผล

รัตนา พุ่มไพศาล (2528) กล่าวว่า หลักการและกระบวนการจัดโครงการ
การศึกษานอกโรงเรียน ประกอบด้วย 11 ประการ คือ

1. การสร้างบรรยากาศที่เหมาะสม
2. การประเมินความต้องการ
3. การสร้างวัตถุประสงค์
4. แรงจูงใจและวิธีรับนักศึกษา
5. การให้คำปรึกษาและแนะนำ
6. การออกหลักสูตร (โครงการการศึกษานอกโรงเรียน และการวางแผนการ
สอน)
7. การเลือกบุคลากรและการติดต่อสื่อสาร
8. การฝึกอบรมครูประจำการและการนิเทศ
9. การประชาสัมพันธ์และสร้างความสัมพันธ์ในชุมชน
10. งบประมาณและการเงิน
11. การประเมินโครงการ

กระบวนการจัดโครงการของเฟสสัน

สมเกียรติ ศรีจักรวาฬ (2527) ได้เสนอรูปแบบการจัดโครงการการศึกษาออกโรงเรียนไว้เป็น 3 ขั้นตอน โดยแต่ละขั้นตอนจะมีรายละเอียดขององค์ประกอบดังนี้

1. การวางแผน

- การศึกษาลักษณะโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคม
- การสำรวจปัญหาและความต้องการของประชาชน
- การวิเคราะห์ข้อมูล
- การตัดสินใจ
- การมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผน
- การวางแผน

2. การดำเนินงานตามแผน

- การบริหารงาน
- การติดต่อสื่อสาร
- การเรียนการสอน
- การนิเทศงาน
- การควบคุมงาน

3. การประเมินผล

- การติดตาม
- การประเมินผล
- การพิจารณา
- การวินิจฉัย
- การตีความ
- การรายงาน

2.1 หลักการจัดการศึกษานอกโรงเรียนด้านอาชีพ

กรมการศึกษานอกโรงเรียน (2529) ได้ให้ความหมายของคำว่า การจัดการศึกษานอกโรงเรียนด้านอาชีพ

"เป็นการให้การศึกษาด้านอาชีพแก่ประชาชนที่อยู่นอกระบบโรงเรียนที่ขาดโอกาส เพื่อให้เห็นช่องทางทำมาหากิน คิดเป็น แก้ปัญหาเป็น มีความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่ดีในการทำงานและการประกอบอาชีพอิสระ รับผิดชอบในตลาดแรงงาน หรือปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ของตนและชุมชน โดยการจัดหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนให้มีความยืดหยุ่นเหมาะสมกับสภาพและความต้องการของบุคคลของชุมชนโดยให้เสริมรับกับการจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนรูปแบบอื่น ๆ ตามแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิต"

จากความหมายของการจัดการศึกษาออกโรงเรียนด้านอาชีพข้างต้น กรมการศึกษานอกโรงเรียนได้ยึดถือเป็นหลักการจัดการศึกษานอกโรงเรียนด้านอาชีพของหน่วยงาน และได้กำหนดแนวทางการดำเนินงานจัดการศึกษานอกโรงเรียนด้านอาชีวดังต่อไปนี้ (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2529)

1. จัดเนื้อหาสาระที่จำเป็นต่อการพัฒนาชุมชนและการประกอบอาชีพตามความเหมาะสมและความต้องการของผู้เรียนและชุมชนนั้น ๆ ในเรื่องอาชีพจะให้ความสำคัญแก่การพัฒนาอาชีพที่ใช้ทรัพยากรท้องถิ่น ไม่ต้องลงทุนสูงในเรื่องเครื่องมือและวัสดุอุปกรณ์
2. การจัดหลักสูตรเพื่อพัฒนาอาชีพ จะไม่มุ่งเน้นเฉพาะการฝึกทักษะและมีมือ แต่จะส่งเสริมผู้เรียนให้พัฒนาความรู้ ความสามารถในด้านต่าง ๆ ที่จำเป็นนับตั้งแต่การวิเคราะห์ปัญหาและทางเลือกที่เหมาะสม บริหารและจัดการ การพัฒนาทัศนคติและลักษณะนิสัยที่จำเป็น การฝึกทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ การทำงานเป็นกลุ่มตลอดจนการแนะแนว อย่างไรก็ตาม การกำหนดเนื้อหาเพื่อให้บริการแก่ผู้เรียนจะดำเนินในลักษณะ "การต่อวงจร" กล่าวคือ จะวิเคราะห์พื้นฐานความรู้เดิมของผู้เรียน ปรับเนื้อหา และระยะเวลาของหลักสูตร เพื่อให้ความรู้เฉพาะเรื่องตามความจำเป็นและความต้องการของผู้เรียน
3. จัดรูปแบบของกิจกรรมเพื่อพัฒนาอาชีพที่หลากหลาย เพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์เรียนของผู้เรียน และเนื้อหาของหลักสูตร โดยเนื้อหาอย่างอื่นให้ความสำคัญแก่การให้ข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับการประกอบอาชีพโดยผ่านทางสื่อทางการศึกษาประเภทต่าง ๆ สำหรับในชุมชนที่มีผู้ประสงค์จะเข้ารับบริการเป็นจำนวนมาก จะเน้นการสอนในลักษณะสั้นเรียนไม่มีรอบ
4. ส่งเสริมให้วิทยากรท้องถิ่นที่ได้รับการคัดเลือกและการอบรมเป็นผู้สอนในหลักสูตรการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพมากขึ้น เพื่อขยายบริการให้กว้างขวาง และเพื่อเปิดโอกาสให้ข้าราชการประจำของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด ซึ่งมีจำนวนจำกัดได้ทำหน้าที่ในการสำรวจสภาพปัญหาและความต้องการพัฒนาหลักสูตร คัดเลือกและฝึกอบรม

วิชาการท้องถิ่น การนิเทศติดตามผล การแนะนำและการประสานงานกับหน่วยงานอื่นได้มากยิ่งขึ้น

5. ประสานงานกับหน่วยงานอื่นที่ให้บริการแก่กลุ่มเป้าหมายเดียวกัน ทั้งนี้จะแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบตามความพร้อมความชำนาญ เพื่อให้บริการไม่ซ้ำซ้อนแต่มีความต่อเนื่องและรับช่วง

6. เป็นการให้บริการแก่เยาวชนและประชาชน ในวัยแรงงานในชนบทเป็นหลัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้มีการศึกษาระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า การเรียนการสอนเน้นให้ผู้เรียนเห็นช่องทางในการประกอบอาชีพ

7. การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพให้ประสานสัมพันธ์กับโครงการการศึกษา นอกโรงเรียนอื่น ๆ เช่น อาชีวศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จเป็นสื่อในการสำรวจปัญหาและความต้องการในการฝึกอบรมของผู้เรียน และจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพให้รับช่วงในการสนองความต้องการนั้น และเผยแพร่ข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาอาชีพผ่านทางเอกสาร สิ่งพิมพ์ และสื่อมวลชนต่าง ๆ เป็นต้น

คุณหญิง ศรีวิวัฒนาโรทัย (2529) ได้กล่าวถึง หลักการจัดโครงการการศึกษา นอกโรงเรียนด้านอาชีพไว้ดังนี้

1. ประสานงานระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งของรัฐบาลและเอกชนที่จัดการศึกษานอกโรงเรียน เพื่อให้การศึกษานอกโรงเรียน เป็นการศึกษาที่เข้าถึงประชาชน ส่วนใหญ่ของประเทศและให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น

2. จัดรูปแบบเนื้อหาทั้งด้านสามัญและอาชีพ ให้ตอบสนองความต้องการของประชาชนและท้องถิ่น และเปิดโอกาสให้บุคคลมีโอกาสศึกษาได้ตลอดชีวิต โดยเฉพาะผู้ที่ไม่มีโอกาสได้เรียนในระบบโรงเรียน

3. ปรับปรุงคุณภาพของการศึกษานอกโรงเรียน โดยเน้นด้านบุคลากรให้มี ความรู้ความชำนาญในการจัดการศึกษา รวมทั้งสนับสนุนการจัดสรรและให้ใช้ทรัพยากร สำหรับการศึกษานอกโรงเรียนให้เหมาะสม

4. เร่งรัดและหาทางให้ธุรกิจเอกชน มูลนิธิ และสมาคมมีบทบาทร่วมมือกับรัฐ ในการจัดการศึกษานอกโรงเรียนให้มากยิ่งขึ้น

5. ปลุกฝังคุณธรรมและจริยธรรม ความมั่นคงของชาติ ลงในการสอนสายอาชีพ

พะยอม แก้วกำเนิด (ม.ป.ป.) ได้เสนอแนวคิดหรือหลักการจัดการศึกษานอก โรงเรียนด้านอาชีพ ในการประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง "แนวทางการจัดอบรมวิชาชีพระยะ สั้น" เมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน 2527 ณ จังหวัดชลบุรี ไว้ 3 ประการ คือ

1. การจัดการอบรมควรมุ่งเน้นทัศนคติที่ค้ำจุนการทำงาน ปลุกฝังความคิดว่างาน ที่สุจริตเป็นงานที่มีเกียรติ มุ่งสร้างความสำเร็จว่าการมีงานทำ มิได้หมายถึงการเข้ารับ ราชการหรือการรับจ้างขายแรงงานแต่เพียงอย่างเดียว แต่ครอบคลุมถึงการประกอบอาชีพ อิสระ และการเพิ่มพูนรายได้ในครอบครัวในรูปแบบอื่น ๆ ด้วย

2. ความสามารถในการประกอบอาชีพ ไม่ได้ขึ้นอยู่กับทักษะทางฝีมืออย่างเดียว แต่ต้องอาศัยความรู้พื้นฐาน ต้องมีข่าวสารที่เป็นประโยชน์ และในบางกรณีต้องอาศัยความ สามารถในการจัดการ ความสามารถในการตลาด และความสามารถที่จะรวมกลุ่มในรูปแบบ ของสหกรณ์

3. การส่งเสริมวิชาชีพ เป็นงานที่ต้องดำเนินการในหลายขั้นตอนซึ่งในบางครั้ง อาจเกินขอบเขตของหน่วยงานที่จะดำเนินการตามลำพังให้ครบวงจรได้ ฉะนั้นหากมีการแบ่ง หน้าที่ ความรับผิดชอบ และวางแนวทางประสานงานให้ปฏิบัติงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ส่งเสริมและรับช่วงกันแล้ว จะส่งผลให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนกลุ่มเป้าหมายโดยสมบูรณ์ ยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ บิสมานน์ (ม.ป.ป.) ผู้เชี่ยวชาญจากองค์การแรงงานระหว่างประเทศ (ILO) ได้กล่าวถึง หลักการจัดการฝึกวิชาชีพนอกระบบโรงเรียนไว้เช่นกันดังนี้

1. ระบบการฝึกวิชาชีพต้องมีความใกล้ชิดกับนโยบายในการทำงาน และเป็นส่วนหนึ่งของระบบการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ ซึ่งเป็นทั้งเป้าหมาย และส่วนประกอบสำคัญของความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและสังคม
2. การฝึกวิชาชีพจะต้องไม่แยกภาคทฤษฎีและปฏิบัติออกจากกัน
3. ให้ความสำคัญเร่งด่วนกับวิชาชีพสาขาที่ขาดแคลนมากเป็นพิเศษ หรือสาขาวิชาที่จำเป็นในการขยายงานในอนาคต หรือการเตรียมการการฝึกวิชาชีพให้ตอบสนองความต้องการด้านแรงงานทั้งในปัจจุบันและอนาคต เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ
4. ข้อมูลเกี่ยวกับการจ้างงานทำ สภาพทางเศรษฐกิจ และทักษะฝีมือของผู้อยู่ในตลาดแรงงานเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการวางแผนด้านกำลังคน การวางแผนการฝึกวิชาชีพโดยสถาบันต่าง ๆ และการพัฒนารูปแบบการฝึกวิชาชีพที่มีประสิทธิภาพในอนาคต
5. ระบบการฝึกวิชาชีพ จะต้องยืดหยุ่นและสามารถปรับให้เข้ากับสภาพความต้องการที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา
6. ควรให้มีการประสานงานระหว่างโครงการฝึกวิชาชีพต่าง ๆ กันโดยเสมอให้อยู่ในรูปแบบของหน่วยงานระดับชาติ
7. การศึกษากับการฝึกอาชีพ จะต้องร่วมกันอย่างใกล้ชิด เพื่อบริหารทั้งด้านความรู้และทักษะฝีมือควบคู่กันไป

2.2 กระบวนการจัดโครงการการศึกษาออกโรงเรียนด้านอาชีพ

กรมการศึกษานอกโรงเรียน (2530) ได้เสนอกระบวนการจัดโครงการการศึกษานอกโรงเรียนเพื่อพัฒนาอาชีพไว้ 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. กิจกรรมเตรียมการทำแผนงาน จัดโครงการการศึกษาออกโรงเรียน ด้านอาชีพให้สัมพันธ์กับจุดเน้นของนโยบายระดับต่าง ๆ สภาพปัญหาความต้องการของท้องถิ่น และทรัพยากรท้องถิ่น โดยมีขั้นตอนย่อย ๆ ดังนี้

- การกำหนดกลุ่มเป้าหมาย
- การกำหนดความต้องการทางการศึกษาออกโรงเรียน
- การจำแนกอาชีพความต้องการของสังคม
- การจัดแผนงาน

2. กิจกรรมก่อนการเรียน จัดกิจกรรมมองเห็นช่องทางประกอบอาชีพเพื่อให้ผู้เรียนสามารถสำรวจตัวเองได้ว่า ชอบอะไร มองเห็นช่องทางประกอบอาชีพและตัดสินใจเลือกอาชีพได้อย่างเหมาะสม โดยมีขั้นตอนย่อย ๆ ดังนี้

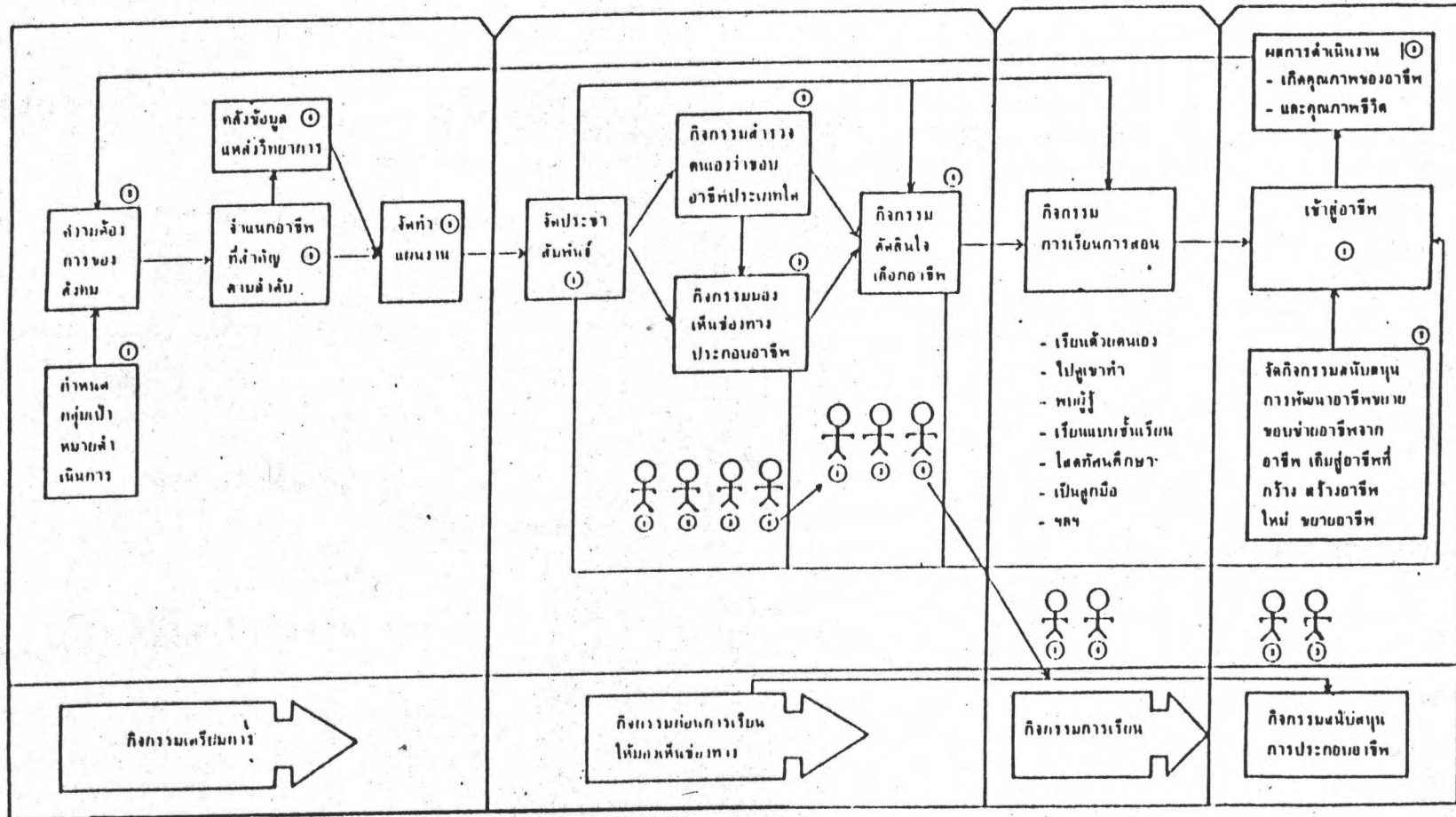
- การจัดประชาสัมพันธ์
- การจัดกิจกรรมสำรวจตนเองของผู้เรียน
- การจัดกิจกรรมให้เห็นช่องทางประกอบอาชีพ
- การจัดกิจกรรมตัดสินใจเลือกอาชีพ

3. กิจกรรมระหว่างเรียน จัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้ความรู้ ความเข้าใจ และทักษะในอาชีพที่ผู้เรียนตัดสินใจเข้าสู่อาชีพ โดยเทคนิคและกระบวนการต่าง ๆ จนสามารถเข้าสู่อาชีพได้

4. กิจกรรมสนับสนุนการประกอบอาชีพ เป็นกิจกรรมสนับสนุนการประกอบอาชีพ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถประเมินผลการประกอบอาชีพ พัฒนาอาชีพ และเปลี่ยนอาชีพได้อย่างเหมาะสมสู่เป้าหมาย คุณภาพอาชีพ และคุณภาพชีวิต

กระบวนการจัดโครงการการศึกษาออกโรงเรียน เพื่อพัฒนาอาชีพข้างต้น มีรายละเอียดและรูปแบบดังแผนภูมิดังต่อไปนี้

กระบวนการจัดโครงการการศึกษาออกโรงเรียน เพื่อพัฒนาอาชีพของกรรมการศึกษาออกโรงเรียน

3. โครงการการศึกษานอกโรงเรียนด้านอาชีพที่จัดในพื้นที่ประสวาศกิจจังหวัดสมุทร

ปัจจุบันหน่วยงานหลายหน่วยงานทั้งภาครัฐบาลและเอกชน ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการฟื้นฟูอาชีพของผู้ประสวาศกิจ จึงได้จัดโครงการต่าง ๆ ที่ส่วนใหญ่มุ่งให้ความรู้และทักษะอันจำเป็นเพื่อการปรับปรุงความเป็นอยู่ การเพิ่มรายได้ของประชาชนหลังประสวาศกิจ ซึ่งจะนำเสนอหน่วยงานทั้งของรัฐบาลและเอกชน ที่จัดโครงการการศึกษา นอกโรงเรียนด้านอาชีพในพื้นที่ประสวาศกิจจังหวัดสมุทร โดยสังเขป ดังต่อไปนี้

1. กระทรวงมหาดไทย

1.1 สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท (ร.พ.ช.) ได้ดำเนินโครงการดังต่อไปนี้

1.1.1 โครงการฝึกอบรมจัดตั้งกลุ่มเยาวชนในชนบทและสาธิตอาชีพ

1.1.2 โครงการส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์และประมง การเลี้ยงแพะ และ

1.1.3 โครงการฟื้นฟูอาชีพการเกษตรระยะสั้น

1.1.4 โครงการอบรมสาธิตการทำคอนกรีต ร.พ.ช. (รูปตัวไอ)

1.1.5 โครงการอบรมช่างพื้นฐาน ส่งเสริมเผยแพร่เทคโนโลยี

ถึงปุ่นฉาบ

1.2 กรมแรงงาน ได้ดำเนินโครงการดังต่อไปนี้ (แผนปฏิบัติการพัฒนาระดับจังหวัด, 2533)

1.2.1 โครงการเสริมวงจรมีงานทำในชนบท (งานแรงงานส่วนภูมิภาค)

โครงการอบรมช่างเครื่องขนาดเล็ก การซ่อม

รถจักรยานยนต์ ช่างเดินสายไฟฟ้าในอาคาร และช่างสร้าง

แบบไม้หล่อซีเมนต์

- 1.2.2 โครงการฝึกเตรียมเข้าทำงานโดยฝึกช่างเชื่อม ช่างกล
โรงงาน ช่างยนต์ ช่างประปา ช่างไฟฟ้า ช่างไม้ครุภัณฑ์
และช่างไม้ก่อสร้าง
- 1.2.3 โครงการจัดหางานเคลื่อนที่เข้าสู่ตำบลเป็นครั้งคราว
- 1.2.4 โครงการเผยแพร่ข่าวสารตลาดแรงงาน
- 1.2.5 โครงการแนะนำอาชีพแก่กลุ่มเยาวชน
- 1.3 กรมพัฒนาชุมชน ได้ดำเนินโครงการต่อไปนี้ (แผนปฏิบัติการพัฒนาระดับ
จังหวัด, 2533)
 - 1.3.1 โครงการอบรมอาชีพด้านการเกษตร เพาะชำกล้าไม้
 - 1.3.2 โครงการอบรมอาชีพหัตถกรรม อุตสาหกรรมในครอบครัว
และช่างทั่วไป ได้แก่ การจักสานไม้ไผ่
 - 1.3.3 โครงการส่งเสริมอาชีพการเกษตร ได้แก่ การเลี้ยงสุกร
 - 1.3.4 โครงการส่งเสริมอาชีพหัตถกรรม อุตสาหกรรม และช่างทั่วไป
ได้แก่ การอบรมช่างเครื่องยนต์ขนาดเล็ก
 - 1.3.5 โครงการตั้งศูนย์สาธิตการตลาดระดับอำเภอ
 - 1.3.6 โครงการฝึกอบรมเพิ่มพูนทักษะการค้าเนื้องานธุรกิจขนาดเล็ก
ได้แก่ การทำไม้กวาดดอกหญ้า
 - 1.3.7 โครงการสนับสนุนกิจกรรมกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตและ
ศูนย์สาธิตการตลาด
 - 1.3.8 โครงการจัดสร้างฉางและยุ้งข้าวพร้อมจัดหาข้าวเปลือกเพื่อ
ดำเนินการในรูปธนาคารข้าว
 - 1.3.9 โครงการพัฒนาส่งเสริมอาชีพสตรี ได้แก่ การเลี้ยงโค สุกร
ไก่พื้นเมือง

- 1.3.10 โครงการฝึกอบรมเพิ่มพูนทักษะอาชีพแก่กลุ่มสตรี ได้แก่
 - จักสานพัดใบกระพ้อ จักสานไม้ไผ่
 - 1.3.11 โครงการส่งเสริมกลุ่มสตรีด้านการดำเนินงานธุรกิจและพัฒนา
 - รูปแบบผลิตภัณฑ์ ได้แก่ การแปรรูปไม้มะพร้าว
 - 1.3.12 โครงการฝึกอบรมอาชีพแก่กลุ่มเยาวชน ได้แก่ การทำลอบ
 - ฉักปลาหมึก ซ่อมเครื่องยนต์ เลี้ยงไก่ สุกร ปลูกยางพารา
 - 1.4 กรมการปกครอง ได้ดำเนินการดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนา
 เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2533)
 - 1.4.1 โครงการส่งเสริมอาชีพอุตสาหกรรม
 - 1.4.2 โครงการส่งเสริมอาชีพหัตถกรรมและอุตสาหกรรมใน
 - ครอบครัว ฝึกอบรมการผลิตสินค้าพื้นเมืองเป็นของที่ระลึก
 - 1.5 กรมที่ดิน ได้ดำเนินการดังต่อไปนี้
 - 1.5.1 โครงการจัดที่ดินเพื่อช่วยเหลือชาวนาชาวไร่ (แปลงเล็ก)
 - 1.6 กรมประชาสัมพันธ์ ได้ดำเนินการดังนี้
 - 1.6.1 โครงการจัดตั้งศูนย์ส่งเสริมอาชีพและจัดสร้างที่อยู่อาศัย
 - 1.7 กรมตำรวจ ได้ดำเนินการดังต่อไปนี้
 - 1.7.1 โครงการจัดทำแปลงสาธิตปลูกพืชไร่ พืชสวน พืชไม้ประดับ
 - 1.7.2 โครงการสาธิตการเลี้ยงสัตว์ ไก่ ปลา
2. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์การเกษตร
 - 2.1 กรมส่งเสริมการเกษตร ได้ดำเนินการดังต่อไปนี้ (สำนักงานเกษตร
 จังหวัดสมุทร, 2534)

- 2.1.1 โครงการเสริมรายได้ในระยะแรก ได้แก่ การอบรมสาธิต การผลิตไม้กวาดก้านมะพร้าว ผลิตหัวมะพร้าวกระป๋อง ผลิตหมวกจากรกมะพร้าว ผลิตตะกร้ากระจาดจากรกมะพร้าว
- 2.1.2 โครงการส่งเสริมการปลูกพืชอายุสั้นในพื้นที่ประสบวาตภัย จากไต้ฝุ่นเกย์ ได้แก่ การปลูกข้าวโคนฝักอ่อน นีซั๊ก ข้าวนาปรัง นีซั้ว
- 2.1.3 โครงการส่งเสริมการปลูกไม้ยืนต้นต่าง ๆ ซึ่งถือว่าเป็นพืชหลักทำรายได้ที่มั่นคงในระยะยาว ได้แก่ มังคุด ทุเรียน เงาะ กาแฟ นริกอ่อน หม่อน มะนาว สะตอ ปาล์มน้ำมัน มะพร้าว ช่างพารา
- 2.1.4 โครงการส่งเสริมการปลูกพืชแซมไม้ผลไม้ยืนต้น พืชอายุสั้นที่ปลูกมาก ได้แก่ ข้าวโคนเลี้ยงสัตว์ มะละกอ ถั่วฝักยาว ถั่วลิสง นีซั๊กต่าง ๆ
- 2.1.5 โครงการฝึกอบรมถ่ายทอดเทคโนโลยีเกี่ยวกับการปลูกทุเรียน มะพร้าว กาแฟ เงาะ มังคุด ช่างพารา ปาล์มน้ำมัน
- 2.1.6 โครงการเกษตรครบวงจร สำนักงานเกษตรจังหวัดชุมพร ได้ประสานงานกับภาคเอกชน จัดทำเกษตรครบวงจร 4 โครงการ คือ
- โครงการโกโก้ครบวงจร ร่วมกับบริษัทไทยโทปี
 - โครงการสับปะรดครบวงจร ร่วมกับบริษัท สับปะรดไทย จำกัด
 - โครงการข้าวโคน - ข้าวฟ่าง ครบวงจร ร่วมกับบริษัท เจริญโภคภัณฑ์ จำกัด

- โครงการข้าวโพดมีก่อนครบวงจร ร่วมกับบริษัท เจริญ-
โภคภัณฑ์ จำกัด

2.1.7 โครงการรวมตัวของเกษตรกร ส่งเสริมการรวมตัวของ
เกษตรกรในรูปแบบของสถาบันเกษตรกรโดยเน้นตั้งแต่ระดับ
ตำบลลงไป เพื่อรองรับความรู้จากแหล่งต่าง ๆ สร้าง
อำนาจต่อรอง สร้างศักยภาพในการช่วยเหลือตนเองและ
ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ได้ส่งเสริมให้เกษตรกรมีการรวม
กลุ่ม 4 ประเภท

- กลุ่มเกษตรกร โครงการส่งเสริมเพื่อสนับสนุน ได้แก่
การประชุมคณะกรรมการกลาง กลุ่มเกษตรกรระดับจังหวัด
การอบรมการบริหารธุรกิจสินเชื่อและการจัดทำบัญชีแก่
คณะกรรมการกลุ่ม การจัดสัมมนาเกษตรกร การประกวด
กลุ่มเกษตรกรที่มีผลงานดีเด่น การจัดตั้งตลาดกลางกลุ่ม
เกษตรกร การฝึกอบรมถ่ายทอดความรู้เทคโนโลยีการ
ผลิตด้านต่าง ๆ
- กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร โครงการส่งเสริมเพื่อสนับสนุน
ได้แก่ โครงการส่งเสริมเคหกิจในกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร
โครงการสัมมนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของกลุ่มแม่บ้าน
เกษตรกร โครงการประกวดกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร
การจัดสัมมนาแม่บ้านเกษตรกร
- กลุ่มยุวเกษตรกร โครงการส่งเสริมเพื่อสนับสนุนกลุ่ม
ได้แก่ โครงการฝึกปฏิบัติการปลูกพืชเลี้ยงสัตว์และเคหกิจ
โครงการกลุ่มยุวเกษตรกรตัวอย่าง โครงการชุมนุมเข้า

ค่ายุทธเกษตรกร โครงการประกวดผลงานยุทธเกษตรกร
 โครงการจัดตั้งศูนย์ส่งเสริมยุทธเกษตรกรระดับอำเภอและ
 ตำบล โครงการฝึกอบรมยุทธเกษตรกรในฟาร์มชั้นนำ
 - กลุ่มกิจกรรม โดยแบ่งตามกลุ่มกิจกรรมแต่ละชนิดที่
 เกษตรกรปลูก เช่น กลุ่มมังคุด กลุ่มเงาะ กลุ่มทุเรียน
 กลุ่มขางพารา เป็นต้น

2.2 กรมส่งเสริมสหกรณ์การเกษตร ได้ดำเนินการดังต่อไปนี้ (สำนักงาน
 สหกรณ์จังหวัดชุมพร, 2534)

2.2.1 โครงการฟื้นฟูพื้นที่สมาชิกสหกรณ์

2.2.2 โครงการฟื้นฟูสภาพสหกรณ์การเกษตร ได้แก่ ดำเนินการ
 ขุดบ่อเลี้ยงปลาให้แก่สมาชิก และขุดหนองปลาน้ำจืดเพื่อนำ
 ไปแจกจ่ายให้แก่สมาชิก

2.2.3 โครงการส่งเสริมการปลูกพืชอายุสั้นในพื้นที่ประสบวาทภัย
 ได้ฝุ่นแก้อย่างไร เพื่อให้มีรายได้เลี้ยงครอบครัวในระยะสั้น

2.2.4 โครงการส่งเสริมฟื้นฟูอาชีพของสมาชิก โดยการส่งเสริม
 การเลี้ยงโคขุน และสุกรขุนแบบครบวงจร

2.2.5 โครงการจัดอบรมสมาชิกสหกรณ์และบุตรหลานสมาชิกสหกรณ์
 เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ และความรู้ความเข้าใจใน
 อุดมการณ์หลักการและวิธีการสหกรณ์

2.2.6 โครงการช่วยเหลือฟื้นฟูอาชีพและสภาพความเป็นอยู่ของ
 สมาชิกส่งเสริมการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม การทำดอกไม้
 ประดิษฐ์จากรังไหม

2.3 กรมปศุสัตว์ ได้ดำเนินงานดังต่อไปนี้

- 2.3.1 โครงการช่วยเหลือเฉพาะหน้า ได้แก่ แจกพืชอาหารสัตว์ แจกแร่ธาตุ อาหารสัตว์ รักษาพยาบาลสัตว์ ป้องกันโรคระบาดสัตว์
- 2.3.2 โครงการชดเชยพันธุ์สัตว์ให้แก่เกษตรกร ได้แก่ เป็ด ไก่ โคน กระบือ สุนัข แพะ แกะ
- 2.3.3 โครงการส่งเสริมการเลี้ยงโคเนื้อในพื้นที่ประสบวาตภัย
- 2.3.4 โครงการจัดอบรมให้ความรู้แก่ชาวชนเพื่อให้ความรู้ความชำนาญในการเลี้ยงสัตว์

2.4 กรมประมง ได้มีการช่วยเหลือและดำเนินการดังต่อไปนี้

- 2.4.1 โครงการแจกพันธุ์ปลาให้แก่เกษตรกรและปล่อยปลาตามแหล่งน้ำในพื้นที่ประสบวาตภัย
- 2.4.2 โครงการฟาร์มทะเล จัดตั้งกลุ่มผู้เลี้ยงปลาในกระชัง จัดตั้งกลุ่มผู้เลี้ยงหอย
- 2.4.3 โครงการส่งเสริมการเลี้ยงปลาน้ำจืดโคเร็วในพื้นที่ประสบวาตภัย
- 2.4.4 โครงการอบรมให้ความรู้แก่ราษฎรในการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจืด น้ำกร่อย และน้ำเค็ม

2.5 กรมพัฒนาที่ดิน ได้ดำเนินการดังต่อไปนี้

- 2.5.1 โครงการจัดทำปุ๋ยหมักบริการเกษตรกร
- 2.5.2 โครงการบริการเมล็ดพันธุ์พืชคลุมดิน
- 2.5.3 โครงการจัดสร้างแหล่งน้ำ

2.5.4 โครงการจัดสร้างลำน้ำ

2.5.5 โครงการจัดทำหมู่บ้านอนุรักษ์ดินและน้ำ

3. กระทรวงศึกษาธิการ

3.1 กรมการศึกษานอกโรงเรียน ได้ดำเนินการดังต่อไปนี้ (แผนฟื้นฟูบูรณะและพัฒนาจังหวัดชุมพร, 2533)

3.1.1 โครงการวิชาชีพในระยะสั้นในสาขาต่าง ๆ โดยกำหนด

เวลา 100-200 ชั่วโมง ภายในศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน

ได้แก่ พิมพ์ดีด ตัดเย็บเสื้อผ้า ตัดผม - เสริมสวย

3.1.2 โครงการอบรมอาชีพในหมู่บ้านโดยทั่วไป วิชาเวลา 100

ชั่วโมง ทุกสาขาอาชีพ ได้แก่ การตัดเย็บเสื้อผ้า ตัดผม

- เสริมสวย ประดิษฐ์ดอกไม้ ช่างยนต์ ช่างไฟฟ้า

3.1.3 โครงการฝึกและพัฒนาอาชีพราษฎรไทยบริเวณชายแดนไทย

พม่า

3.1.4 โครงการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมโดยประสานงานกับกรมส่งเสริม

สหกรณ์

3.1.5 โครงการสร้างบ้านราคาถูก

3.2 วิทยาลัยเกษตรกรรมชุมพร ได้ดำเนินการดังนี้

3.2.1 โครงการฝึกอบรมอาชีพเกษตรกรเคลื่อนที่

3.2.2 โครงการฝึกอาชีพเกษตรกรระยะสั้น

3.3 วิทยาลัยเทคนิคชุมพร ได้ดำเนินการดังนี้

3.3.1 โครงการให้ความรู้และฝึกอบรมด้านวิชาชีพแก่ประชาชน

- 3.3.2 โครงการให้บริการการซ่อมแซม บำรุงรักษา เครื่องมือ เครื่องใช้
- 3.3.3 โครงการจัดสร้างที่อยู่อาศัยหลังจากประสบวาทภัย
- 3.4 สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล ได้ดำเนินการดังต่อไปนี้
 - 3.4.1 โครงการจัดตั้งศูนย์วิจัยและพัฒนาอาชีพจังหวัดชุมพร
 - 3.4.2 โครงการขยายพันธุ์ไม้ดอกไม้ผลช่วยเหลือผู้ประสบวาทภัย

4. กระทรวงอุตสาหกรรม

- 4.1 อุตสาหกรรมจังหวัดชุมพร ได้ดำเนินการงานดังนี้
 - 4.1.1 โครงการฝึกอบรมอาชีพอุตสาหกรรมในครอบครัวและ หัตถกรรมไทย โดยเน้นการใช้วัสดุในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์ เช่น ผลิตภัณฑ์จากกะลามะพร้าว และไม้มะพร้าว
 - 4.1.2 โครงการให้บริการเงินกู้เพื่อการประกอบอาชีพอุตสาหกรรม ในครอบครัวและหัตถกรรมไทย
 - 4.1.3 โครงการส่งเสริมและพัฒนาอุตสาหกรรมในจังหวัด

5. กระทรวงพาณิชย์

- 5.1 พาณิชย์จังหวัดชุมพร ได้ดำเนินการดังนี้ (สำนักงานพาณิชย์จังหวัด ชุมพร, 2534)
 - 5.1.1 โครงการฝึกอบรมเกษตรกรหมู่บ้าน
 - 5.1.2 โครงการจัดตั้งร้านค้าชุมชนในหมู่บ้าน
 - 5.1.3 โครงการสำรวจจุดทางด้านตลาดของสินค้าเป้าหมายคือ กระจ่างวานและกล้วยเล็บมือนาง

6. หน่วยงานเอกชน

6.1 บริษัทเจริญโภคภัณฑ์ จำกัด ได้ดำเนินการดังนี้

- 6.1.1 โครงการส่งเสริมการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ข้าวฟ่างแดง ข้าวโพดฝักอ่อน
- 6.1.2 โครงการอบรมเกษตรกรให้ความรู้ด้านการเกษตร
- 6.1.3 โครงการเยี่ยมเยียนติดตามโครงการต่าง ๆ ของเกษตรกร
- 6.1.4 โครงการประสานงานในเรื่องตลาดให้กับเกษตรกร

6.2 บริษัทไทยทอปี จำกัด ได้ดำเนินการดังนี้

- 6.2.1 โครงการส่งเสริมการปลูกโกโก้เป็นพืชแซมในส่วนพืชหลัก
- 6.2.2 โครงการแนะนำให้คำปรึกษาแก่เกษตรกรในพื้นที่
- 6.2.3 โครงการส่งเสริมวิชาการในด้านการปฏิบัติดูแลรักษาโกโก้

4. แนวคิดและประสบการณ์เกี่ยวกับปัญหาการจัดการศึกษานอกโรงเรียนด้านอาชีพ

ในปัจจุบันหน่วยงานหลายหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนได้จัดโครงการการศึกษา
นอกโรงเรียนด้านอาชีพมากมายหลายโครงการ ในส่วนของรัฐอันเป็นหน่วยงานหลักระดับชาติ
ได้แก่ กรมการศึกษานอกโรงเรียน กรมพัฒนาชุมชน กรมแรงงาน กรมส่งเสริมการเกษตร
กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม เป็นต้น ในส่วนของเอกชนที่ท่าเสริมอยู่ ได้แก่ สภาสตรีแห่งชาติ
ในพระบรมราชินูปถัมภ์ สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย มูลนิธิบูรณะชนบท เป็นต้น
อย่างไรก็ตามแม้ในปัจจุบันจะมีหน่วยงานมากมายทั้งภาครัฐบาลและเอกชนจัดโครงการ
การศึกษานอกโรงเรียนด้านอาชีพดังกล่าวแล้ว แต่จากการศึกษาพบว่า การจัดดำเนินงาน
ดังกล่าวประสบปัญหาหลายประการดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม
แห่งชาติ, 2523)

1. การฝึกอบรมอาชีพมักไม่เป็นไปตามความต้องการของผู้รับบริการ และไม่สนองความคาดหวังของผู้รับบริการฝึกอบรม เนื่องจากการขาดการสำรวจความต้องการของผู้รับบริการฝึกอบรมนั้น และผู้ให้การฝึกอบรมก็ไม่ได้แสดงวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมให้ชัดเจน
2. การฝึกอาชีพเป็นไปในทางไม่เลือกอำนาจในอาชีพที่สามารถจะเลี้ยงตัวเองได้ ไม่ได้ครอบคลุมถึงเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับการครองชีพ
3. การศึกษาฝึกอาชีพในรอบสิบปีที่ผ่านมา มักเป็นการซ้ำซ้อน ทำให้เกิดผลกระทบต่อเวลาที่จะใช้ในการดำเนินการดำรงชีวิตประจำวัน
4. การจัดโครงการส่งเสริมอาชีพไม่ต่อเนื่องและครบวงจร และขาดการวิเคราะห์ด้านการตลาดก่อนทำการส่งเสริม

สุวัฒน์ วัฒนวงศ์ (2529) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับปัญหาการจัดการศึกษา
นอกโรงเรียนด้านอาชีพไว้ 7 ข้อ ดังนี้

1. เกี่ยวกับนโยบายและการวางแผนการศึกษานอกโรงเรียนด้านอาชีพยังไม่ชัดเจน จึงไม่สามารถนำไปดำเนินการตามแผนได้อย่างถูกต้อง ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่าหน่วยงานต่าง ๆ ขาดความเข้าใจในนโยบาย ปรัชญา และแนวปฏิบัติ ในการดำเนินงานการศึกษานอกโรงเรียนด้านอาชีพ
2. ลักษณะของการจัดการศึกษานอกโรงเรียนของแต่ละหน่วยงาน ส่วนใหญ่แล้วต่างก็จัดเป็นเพียงงานที่เสริมงานหลัก ในหน่วยงานของตนเท่านั้น นอกจากนั้นการปฏิบัติงานก็มักจะเน้นในลักษณะต่างคนต่างทำ มากกว่าที่จะร่วมมือช่วยกันทำ จึงไม่สามารถขยายงานได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร
3. ในการประสานงาน รวมทั้งการกระจายงานและการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นปรากฏว่า ยังไม่มีหน่วยงานใดมีหน้าที่รับผิดชอบการประสานงานโดยตรง ทั้งระดับประเทศ

และระดับท้องถิ่น ดังนั้น จึงทำให้การกระจายการจัดและดราใช้ทรัพยากรท้องถิ่น ไม่มีการวางแผนหรือข้อตกลงใด ๆ ว่าควรใช้ทรัพยากรท้องถิ่นได้มากน้อยเพียงใด

4. การวางแผนการดำเนินการและประเมินผล ยังขาดข้อมูลเบื้องต้นและข้อมูลรายละเอียดทั่ว ๆ ไป จึงทำให้การจัดทำนโยบายและวางแผนไม่สมบูรณ์ และขาดความชัดเจนเพียงพอที่จะนำไปทำแผนปฏิบัติร่วมกันระหว่างหน่วยงานอื่น ๆ แผนที่ทำไม่สามารนำไปใช้ได้กับทุกหน่วยงาน นอกจากนี้แล้วการประเมินผลโครงการที่จัดไปแล้วมีอยู่น้อย รวมทั้งไม่สามารถนำผลที่ได้จากการประเมินผลไปใช้ปรับปรุงอย่างแท้จริง

5. เนื่องจากไม่ทราบความต้องการที่แท้จริงของกลุ่มเป้าหมาย ในการที่จะทราบความต้องการที่แท้จริงของผู้เรียนได้ทุกคนนั้นเป็นเรื่องยาก แม้จะใช้วิธีการสำรวจหลาย ๆ วิธี เช่น สอบถาม สัมภาษณ์ หรือการสังเกต นั้นในบางกรณีก็ไม่สามารถทราบความต้องการที่แท้จริงของบุคคลทั้งหมดได้ และความล้มเหลวของการจัดการศึกษาออกโรงเรียนด้านอาชีพก็คือ การจัดหลักสูตร และโครงการไม่ตรงกับสภาพความต้องการอันแท้จริงของผู้เรียน

6. การขาดผู้เสียสละ และอุทิศตนให้กับงานการศึกษาออกโรงเรียนอย่างจริงจัง เพราะงานการศึกษาออกโรงเรียนเป็นงานที่ต้องอาศัยการเสียสละ และทุ่มเททั้งด้านกำลังกายและกำลังความคิด ผู้ที่จะทำงานการศึกษาออกโรงเรียน บางครั้งต้องใช้เวลาตอนเย็น หรือช่วงกลางคืนไปนิเทศหรือติดตามผลงาน บางครั้งก็เสี่ยงกับอันตรายรอบด้าน

7. ขาดการสนับสนุนในด้านงบประมาณและการเงินอย่างเพียงพอ เพื่อการดำเนินงาน ทั้งนี้เพราะว่า ในการดำเนินกิจกรรมใด ๆ ก็ตาม เรื่องงบประมาณนับว่าเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในการสนับสนุนและส่งเสริมให้การดำเนินงานนั้นประสบผลสำเร็จ

กรมการศึกษาออกโรงเรียน (2527) ได้จัดประชุมเชิงปฏิบัติการเรื่อง แนวทางการจัดอบรมวิชาชีพระยะสั้น ระหว่างวันที่ 15 - 17 พฤศจิกายน 2527 ณ โรงแรม

เอเชีย ผู้เข้าร่วมประชุมประกอบด้วยเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภาครัฐบาลและเอกชน รวมทั้งองค์กรระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการอบรมด้านอาเซียนรวม 50 คน ซึ่งได้ระบุถึงปัญหาในการจัดการศึกษาออกโรงเรียน ดังนี้

1. ปัญหาค้นหลักสูตรบางหลักสูตรซ้ำซ้อน บางหลักสูตรระยะเวลาสั้นมากเกินไป ทำให้การฝึกไม่ได้ผลเท่าที่ควร ผู้ที่สำเร็จการฝึกวิชาชีพระดับคุณภาพโดยเฉพาะผู้มีพื้นฐานน้อย
2. ปัญหาของผู้รับบริการ ปัญหาเนื่องจากประชาชนที่อาจจนจำเป็นต้องประกอบอาชีพเพื่อการดำรงชีวิตทำให้ไม่มีเวลาที่จะคิดเข้าร่วมโครงการใด ๆ ประกอบกับประชาชนส่วนหนึ่งยังมีความเชื่อในวิธีการดั้งเดิมที่เก่าแก่มา ไม่ยอมรับเทคโนโลยีใหม่ ๆ จึงทำให้ประชาชนไม่สนใจโครงการที่จัดขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากขาดการประชาสัมพันธ์ที่ดี ทำให้ประชาชนไม่เห็นประโยชน์ของการเข้าร่วมโครงการ และการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ นอกจากนี้ในการเข้าร่วมโครงการบางโครงการนั้น ผู้เข้าร่วมจำเป็นต้องหาวัสดุอุปกรณ์มาเอง แต่เนื่องจากมีฐานะยากจน จึงทำให้ประชาชนขาดความกระตือรือร้นที่จะเข้าร่วมโครงการ
3. ปัญหาเกี่ยวกับบุคลากรและการจัดโครงการ ผู้สอนขาดเทคนิคในการถ่ายทอดวิชาความรู้ในการปฏิบัติงาน ประกอบกับเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอ จึงทำให้การปฏิบัติงานไม่คล่องตัว โดยเฉพาะการขาดแคลนวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะด้านการอบรมและการสาธิต จึงไม่ได้ผลเท่าที่ควร ขณะเดียวกันยังทำให้ไม่สามารถนิเทศและติดตามผลผู้เรียนได้อย่างทั่วถึง
4. ปัญหาเกี่ยวกับงบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ ปัญหาที่สำคัญคือการขาดวัสดุอุปกรณ์ในการสาธิต และการขาดงบประมาณสนับสนุน ซึ่งทำให้บริการแก่ประชาชนได้ทั่วถึง และทำกิจกรรมส่งเสริมให้ประชาชนได้เต็มที่ ปัญหาในการโอนเงินงบประมาณจากส่วนกลางสู่ส่วนภูมิภาคทำได้ล่าช้า ทำให้เกิดความไม่คล่องตัวในการทำงาน
5. ปัญหาเกี่ยวกับช่วงเวลาและระยะที่จัดโครงการ จะมีปัญหาเรื่องช่วงเวลาไม่เหมาะสม ทั้งนี้เนื่องจากการจัดผิดฤดูกาล เช่น จัดโครงการในฤดูหนาวหรือเก็บเกี่ยว

ทำให้ประชาชนไม่สามารถมารับบริการหรือบางคนมาเข้ารับบริการได้ไม่เต็มที่ ขณะเดียวกันโครงการบางโครงการจำเป็นต้องใช้เศษวัสดุ ที่มีในท้องถิ่นมาใช้ให้เป็นประโยชน์ เช่น โครงการทำปุ๋ยหมักจำเป็นต้องใช้วัสดุในท้องถิ่นของตนมาจัดทำ ฉะนั้นเวลาที่ทำการสาธิตไม่ตรงกับฤดูที่มีเศษวัสดุ ทำให้สิ้นเปลืองค่าใช้จ่าย นอกจากนี้ยังมีปัญหาในเรื่องระยะเวลาที่จัดนั้นสั้นเกินไปทำให้ไม่เข้าใจเนื้อหาเท่าที่ควร

6. ปัญหาเกี่ยวกับการประสานงานของหน่วยงาน ปัญหาขาดการประสานงานกับหน่วยงานอื่น ซึ่งจะช่วยในด้านการศึกษา ทรัพยากร การทำงานที่ซ้ำซ้อนกันซึ่งเป็นผลให้สูญเสียทั้งกำลังคน กำลังเงิน กำลังขวัญ และเวลา

7. ปัญหาด้านความสอดคล้องกับสภาพปัญหา และความต้องการของประชาชน ขาดการคัดเลือกการรับผู้เข้าฝึกวิชาชีพ หรือนิยามมาตรฐานชีวิตเดิม รวมทั้งอาชีพเดิมของครอบครัว ทำให้ผู้สำเร็จการอบรมไม่ได้นำเอาความรู้ทักษะที่ได้รับจากการอบรมไปประกอบอาชีพ และการจัดฝึกอบรมส่วนใหญ่จัดตามความถนัดและความรู้ของครูผู้สอน

จะเห็นได้ว่าจากปัญหาดังกล่าว เป็นประเด็นสำคัญที่ผู้วิจัยต้องนำมาศึกษาเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการจัดการศึกษานอกโรงเรียนด้านอาชีพของประชาชน โดยเฉพาะเขตพื้นที่ประจวบคีรีขันธ์จังหวัดชุมพร ซึ่งมีลักษณะปัญหาแตกต่างไปจากที่อื่น ๆ มีลักษณะเฉพาะตัว การดำเนินงาน การจัด ซึ่งแต่ละหน่วยงานมีวัตถุประสงค์ งบประมาณ หลักการแตกต่างกัน เพื่อเจ้าหน้าที่จะทราบปัญหา และจัดการศึกษานอกโรงเรียนให้สนองความต้องการประชาชนได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษานอกโรงเรียนด้านอาชีพ

พจน์ ราชวีรดิณะ และสุศรี ราชวีรดิณะ (2526) ได้วิจัยเรื่อง ปัญหาและความต้องการของนักการศึกษาผู้ใหญ่ ตามหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้นในศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน-

เรียนจังหวัดเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยใช้นับสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาต้องการเรียนโดยฝึกปฏิบัติงานมากกว่าเรียนภาคทฤษฎี และการเรียนการสอนควรจัดแบ่งเป็นกลุ่ม ๆ ละ 2 - 5 คน และสอนด้วยวิธีสาธิตหรือทดลองและให้ปฏิบัติจริง ครูควรมืออุปกรณ์การเรียนการสอนประกอบการฝึกงานอย่างเพียงพอ พร้อมทั้งให้เชิญวิทยากรพิเศษหรือผู้ชำนาญการมาให้ความรู้เพิ่มเติม นอกจากนี้ยังต้องการให้ศูนย์ฯ จัดแนะแนวการเรียนและการประกอบอาชีพเป็นประจำด้วย เพราะนักศึกษาส่วนใหญ่ที่เข้ารับการศึกษาหาความรู้ก็เพื่อต้องการนำความรู้ที่ได้รับไปเป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพใหม่ในอนาคต

สมาลี ปิตยานนท์ (2527) ได้จัดทำการศึกษาสถานการณ์จัดการอบรมวิชาชีพ ระยะสั้นโดยอาศัยข้อมูลจากการรวบรวมและวิเคราะห์เอกสาร ของคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการศึกษานอกโรงเรียน สำนักงานคณะกรรมการศึกษาแห่งชาติและสำนักงบประมาณ ตลอดจนข้อมูลตรงจากหน่วยงาน ที่มีผู้แทนรวมอยู่ในคณะอนุกรรมการถาวรวางแผนเพื่อการมีงานทำ ภายใต้คณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการศึกษานอกโรงเรียน ผลการศึกษาสรุปได้ว่า มีหน่วยงานที่ดำเนินการฝึกอาชีพระยะสั้นอย่างต่อเนื่อง รวม 13 หน่วยงาน โดย 6 หน่วยงานจัดการฝึกอาชีพระยะสั้นเป็นกิจกรรมหลัก และ 7 หน่วยงานจัดเป็นกิจกรรมรอง จำนวนผู้รับบริการในปี 2527 มีประมาณ 7 แสนคนเศษ ผู้รับบริการมีทุกประเภททั้งผู้ที่ต้องการเข้าสู่ตลาดแรงงานไปจนถึงผู้ต้องการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน โดยในปี 2527 ใช้งบประมาณทั้งสิ้นประมาณ 318 ล้านบาท จำนวนโครงการจาก 10 หน่วยงาน มีทั้งสิ้น 40 โครงการ แยกระดับการจัดฝึกอาชีพได้ดังนี้

- เป็นโครงการสร้างพื้นฐานความรู้ด้านวิชาชีพ การเพิ่มพูนความรู้หรืออาจนำไปประกอบอาชีพได้แต่เป็นทักษะเบื้องต้น 9 โครงการ
- เป็นโครงการที่เน้นการสร้างทักษะเพื่อประกอบอาชีพ 15 โครงการ

- เป็นโครงการถ่ายทอดเทคโนโลยี เพื่อฝึกยกระดับฝีมือและเพื่อปรับปรุง
ประสิทธิภาพของผลผลิต 16 โครงการ

และจากการประเมินการตอบสนองนโยบายของรัฐของโครงการต่าง ๆ สรุปได้
ว่า โครงการส่วนใหญ่ยังไม่สามารถตอบสนองนโยบายของรัฐได้ดีพอ เนื่องจากปัญหา
อุปสรรคดังนี้

- 1) กลุ่มผู้มีปัญหาถึงเข้ารับการฝึกได้ไม่มากนัก อันเนื่องจากข้อจำกัดต่าง ๆ นับ
ตั้งแต่การไม่รู้หรือกลุ่มเป้าหมายเข้าซ้อนกันในระดับ
- 2) การจัดฝึกของหน่วยงานต่าง ๆ ขาดการประสานงานกับ ชาติประสิทธิภาพ
และไม่ประหยัดในการใช้ทรัพยากร ผู้จบหลักสูตรมากเกินไป ในขณะที่ขาดแคลนผู้จบ
หลักสูตรอื่น นอกจากนี้ยังมีแนวโน้มว่าจะมีการทำงานซ้ำซ้อนกันมากขึ้น โดยเฉพาะการขยาย
งานให้พื้นที่ที่เป็นปัญหา
- 3) ขาดแคลนครูฝึกที่มีคุณภาพ ขาดงบประมาณและเครื่องมือที่จำเป็น ทำให้ผู้จบ
ไม่มั่นใจว่าจะใช้ประโยชน์จากการฝึกได้
- 4) ขาดข้อมูลที่ใช้ในการวางแผนการฝึกให้สอดคล้องกับตลาดแรงงาน และขาด
การติดตามผลผู้รับการฝึกจากแต่ละหน่วยงาน
- 5) หน่วยงานบางแห่งต้องการรับผิดชอบการฝึกเท่านั้น แต่ไม่ให้ความสนใจต่อ
ตลาดแรงงานเท่าที่ควร
- 6) ปัญหาอื่น ๆ เช่น การใช้ทรัพยากรอย่างไม่ประหยัด ปัญหา ประสิทธิภาพ
ของการจัดปัญหาการออกกลางคืน การขดมมาตรฐานการฝึก และปัญหาระเบียบราชการ
เป็นต้น

สมฉิว บราณมย์ (2528) ได้ทำการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการด้าน การศึกษานอกโรงเรียนในจังหวัดมหาสารคาม การศึกษาพบว่า ประชาชนต้องการศึกษา เพิ่มเติมในวิชาชีพต่าง ๆ เพื่อนำไปประกอบอาชีพและปรับปรุงความเป็นอยู่ของตนเองและ ประชาชนยังสนใจที่จะเรียนรู้ความรู้ทั่วไปด้วย เช่น การปรับปรุงดินเพื่อการเกษตร ความ รู้ทางด้านกฎหมายต่าง ๆ และเสนอให้จัดบริการในรูปของกลุ่มสนใจ ซึ่งเป็นรูปแบบการจัด การศึกษาด้านอาชีพแบบหนึ่งของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด

สุรพล วรรณภักต์นิธิ (2529) ได้ศึกษาความต้องการของประชาชนในการ เข้ารับการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรม หลักสูตรระยะสั้นของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน จังหวัดสระบุรี พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ต้องการเข้ารับการฝึกอบรมวิชาชีพการใช้และบำรุง รักษาเครื่องมือขนาดเล็ก การเลี้ยงสุกร ช่างเชื่อมบัดกรีโลหะ เครื่องยนต์ฟาร์ม การ ป้องกันและรักษาโรค การเพาะเห็ดชนิดต่าง ๆ ช่างไฟฟ้า การปลูกต้นไม้ การใช้ยาเคมี กำจัดศัตรูพืช การชลประทาน และการเพาะเลี้ยงปลา ตามลำดับ เวลาที่เข้ารับการฝึก อบรมในช่วงเดือนเมษายน วันธรรมดาคาดอนช่วงเช้า ระยะเวลา 4 สัปดาห์ ซึ่งประชาชน ต้องการให้เห็นทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ โดยแยกเป็นวิชาเรื่องใดเรื่องหนึ่งในแต่ละวัน โดย ใช้สถานที่ของวัดหรือโรงเรียนใกล้เคียง หลังจากเสร็จสิ้นการฝึกอบรมต้องการให้มีการ ทดสอบความรู้ และแจกประกาศนียบัตรด้วย ในเรื่องปัญหาเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ เกษตรกรรมพบว่า มีปัญหาทางด้านเพาะปลูก ได้แก่ การลงทุน การตลาด การป้องกันและ กำจัดศัตรูพืช ภัยธรรมชาติ และแหล่งน้ำ ตามลำดับ ส่วนปัญหาด้านการเลี้ยงสัตว์ ได้แก่ การตลาด โรค การสุขาภิบาลสัตว์ การลงทุน น้ำที่ใช้เลี้ยงสัตว์และอาหารสัตว์ ตามลำดับ และยังพบว่า ประชาชนที่มีเพศและอายุต่างกัน มีความต้องการเข้ารับการฝึกอบรมวิชาชีพ เกษตรแตกต่างกันด้วย

ประมวล เสนาฤทธิ (2529) ได้ทำการศึกษาสำรวจสภาพการฝึกอบรมวิชาชีพของโรงเรียนเอกชน ในส่วนที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนควบคุม โดยทำการสำรวจเฉพาะในเขตกรุงเทพมหานคร จากกลุ่มวิชาชีพ 5 กลุ่มด้วยกันคือ กลุ่มช่างอุตสาหกรรมและเครื่องยนต์ กลุ่มช่างบริการและการบริการ กลุ่มวิชาชีพเฉพาะและภาษาต่างประเทศ กลุ่มเทคโนโลยี และกลุ่มอาชีพส่วนตัว ซึ่งในแต่ละกลุ่มดังกล่าวได้ระบุสาขาวิชาชีพรายย่อย 20 สาขา จากที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนรวบรวมไว้ รวม 33 สาขา การสำรวจมีทั้งการส่งแบบสอบถามและสัมภาษณ์เจ้าของกิจการโรงเรียนที่ทำการฝึกอบรมวิชาชีพตามที่ได้กล่าวถึงแล้ว จำนวน 55 แห่ง และให้นักเรียนในโรงเรียนแต่ละแห่งกรอกแบบสอบถาม รวม 353 คน

ผลการสำรวจสภาพการฝึกอบรมวิชาชีพของโรงเรียนเอกชนปรากฏว่า โรงเรียนเอกชนส่วนใหญ่ดำเนินกิจการโดยขาดนโยบาย เป้าหมายและทิศทางจากฝ่ายรัฐบาลที่เด่นชัด และตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา รัฐบาลให้ความสนใจโรงเรียนประเภทนี้ค่อนข้างน้อย การดำเนินงานจึงยังไม่เกิดประโยชน์สูงสุดในแง่ของการใช้ทรัพยากร เพื่อพัฒนาคุณภาพของคน และกำลังแรงงานเพื่อให้การประกอบอาชีพและการมีงานทำ

นักเรียนที่มาเรียนในโรงเรียนเอกชนสอนวิชาชีพ ส่วนใหญ่มีจุดมุ่งหมายเพื่อต้องการความรู้ความสามารถพิเศษ มีพื้นฐานของครอบครัวทางการค้าขายและการประกอบอาชีพส่วนตัวอยู่แล้ว เป้าหมายการหางานทำในอนาคตของนักเรียนเหล่านี้ จึงมุ่งไปที่อาชีพส่วนตัวหรือช่วยเหลือดูแลกิจการของครอบครัว ทั้งเจ้าของกิจการและตัวนักเรียนเอง มีความเห็นเกี่ยวกับบทบาทของรัฐในการแก้ไขปัญหา การว่างงานในทิศทางเดียวกัน คือ ต้องแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจเป็นอันดับแรก และจะต้องให้ความสำคัญและส่งเสริมอาชีพส่วนตัวอย่างจริงจัง

ศาสตราจารย์ จุติกุล (2530) ได้ทำการศึกษาวิเคราะห์สภาพและปัญหาปัจจุบันในการจัดการศึกษาอาชีวะระยะสั้น โดยสรุปผลการวิเคราะห์จากคณะผู้เชี่ยวชาญการวางแผนการศึกษาประสานกับการวางแผนกำลังคน โครงการปรับปรุงประสิทธิภาพการวางแผนและบริการการศึกษา ซึ่งผลการวิเคราะห์ สรุป สภาพและปัญหาปัจจุบันในการจัดการฝึกอาชีวะระยะสั้นได้ดังนี้

การจัดการฝึกอาชีวะระยะสั้น ปัจจุบันขาดทิศทางที่ชัดเจนโดยเฉพาะประเภทสาระเนื้อหา (สาขาวิชา) ของการฝึกอบรม เนื่องจากขาดการชี้แนะจากรัฐและขาดความตระหนักของหน่วยงานต่าง ๆ เรื่องการมีงานทำของผู้ได้รับการฝึกอาชีวะระยะสั้น เช่น ด้านหลักสูตรและวิธีการฝึกอาชีวะระยะสั้น

- (1) หลักสูตรการฝึกอาชีวะระยะสั้นขาดความต่อเนื่อง และขาดการจัดหลักสูตรเป็นขั้นตอนตามระดับความก้าวหน้า ทำให้ผู้รับการฝึกอบรมไม่สามารถเห็นภาพรวมหรือความก้าวหน้าของอาชีพได้
- (2) การฝึกอาชีวะระยะสั้นบางโครงการครอบคลุมสาระเนื้อหากว้างขวางเกินไป ทำให้ผู้รับการฝึกอบรมขาดทักษะอาชีพนั้น ๆ หรือไม่สามารคมมีทักษะอาชีพนั้น ๆ ในระดับที่จะมีงานทำได้
- (3) การจัดการฝึกอาชีวะระยะสั้นมักจะจัดตามแบบที่เคยจัดมาแล้ว (Traditional) หรือจัดเนื่องจากมีความสะดวกในด้านบริหาร และการให้บริการ หรือเป็นความคิดเห็นของหน่วยงานมากกว่าจัดตามความต้องการของผู้ต้องการรับการฝึกอบรม
- (4) การจัดการฝึกอาชีวะระยะสั้นไม่ครบวงจร กล่าวคือ ส่วนใหญ่มิได้คำนึงถึงการมีงานทำหรือการเพิ่มรายได้หลังจากที่ได้รับการฝึกอาชีวะระยะสั้น
- (5) ขาดการประเมินผลการจัดการฝึกอาชีวะระยะสั้น เฉพาะอย่างยิ่งที่สัมพันธ์กับการเพิ่มรายได้ และความคุ้มค่าของการลงทุนในการจัดฝึกอบรม

(6) การฝึกอบรมอาชีพระยะสั้นภาคโลก และวิธีการควบคุมคุณภาพและในหลายกรณี ทำให้ผู้รับฝึกอบรมเข้าใจผิดว่า ทักษะที่มีอยู่นั้นเพียงพอต่อการประกอบอาชีพแล้ว และได้ไปลงทุนแต่ไม่สามารถขายผลผลิตได้ เนื่องจากผลิตไม่ได้ระดับคุณภาพ

ด้านผู้รับบริการฝึกอาชีพระยะสั้น

(1) การจัดการฝึกอาชีพระยะสั้น โดยเฉพาะในชนบทมักจะกระทำโดยการเกณฑ์ผู้รับบริการฝึกอบรม โดยหน่วยงานนั้น ๆ ในท้องถิ่น หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในท้องถิ่น โดยผู้รับบริการฝึกอบรมมิได้มีเป้าหมายชัดเจนของตนเองเกี่ยวกับการฝึกอบรมนั้น

(2) ผลการศึกษาปรากฏว่า ผู้รับบริการฝึกอบรมมักเป็นผู้ที่เคยได้รับการอบรมโครงการอื่นของหน่วยงานนั้น ๆ มาแล้ว

(3) ผู้รับบริการฝึกอาชีพระยะสั้นมักจะเป็นแม่บ้านหรือผู้ที่ทำงานทำอยู่แล้วมากกว่าเป็นผู้ว่างงาน

(4) ผู้รับบริการฝึกอบรมส่วนใหญ่ มักจะเป็นผู้ที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป โครงการฝึกอบรมอาชีพสำหรับผู้ที่มีอายุระหว่าง 12 - 14 ปี มีจำนวนจำกัด

(5) ในแต่ละการฝึกอบรม จะมีผู้ลาออกกลางคันเป็นจำนวนมาก นิสัยจากร้อยละ 1.5 ของจำนวนผู้เข้ารับการฝึกอบรมถึงประมาณร้อยละ 15.5 ในบางโครงการของการอบรม ซึ่งจัดโดยมูลนิธิและสมาคมเอกชน ส่วนของรัฐบาลนิสัยสูงร้อยละ 7 ถึง 47

ด้านหน่วยงานและกลไกประสานงานและการรองรับการมีงานทำ

(1) หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนจัดการฝึกอาชีพระยะสั้น แต่ยังไม่มีการประสานสัมพันธ์กัน ทำให้เกิดการซ้ำซ้อนและการใช้ทรัพยากรอย่างไม่มีประสิทธิภาพ

(2) ขาดแหล่งเงินทุนสำหรับประกอบอาชีพ หลังจากได้รับการฝึกอบรมแล้ว

- (3) มาตรการรองรับการส่งเสริมให้ม้งงานทำ หลังจากได้รับการฝึกอบรมแล้ว เช่น การแนะนำหรือชี้ช่องทางในการประกอบอาชีพ สถานที่ประกอบอาชีพ เป็นต้น
- (4) มาตรการแสวงหาตลาดเพื่อรองรับสินค้าที่ผลิตได้
- (5) มาตรการส่งเสริมภาคเอกชนให้มีบทบาทมากขึ้น ในการจัดการฝึกอาชีพ ระยะสั้นให้ม้งงานทำ โดยเฉพาะในส่วนภูมิภาคและรัฐมักจะทำเสียเองเกือบทั้งหมดในส่วนนี้

สุมาลี ปิตยานนท์ (2530) ได้ทำการศึกษาสำรวจการฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมอาชีพของมูลนิธิ สมาคมหรือหน่วยงานภาคเอกชนอื่น ๆ จุดมุ่งหมายของการศึกษาเพื่อศึกษาสภาพการจัดฝึกอบรมวิชาชีพที่จัดอยู่ในปัจจุบัน ทั้งในด้านของช่างงาน หลักสูตรผู้เข้าร่วมรับการอบรม งบประมาณ และการนำไปประกอบอาชีพรวมทั้งศึกษาถึงสภาพปัญหาที่หน่วยงานประสบในการจัดฝึกอบรม โดยทำการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นหน่วยงานเอกชนมูลนิธิ และสมาคมต่าง ๆ ซึ่งรวบรวมจากสภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย ในปี 2527 ในกรุงเทพฯ จำนวน 43 แห่ง และในส่วนภูมิภาคจำนวน 102 แห่ง ผลการศึกษาสำรวจพบว่าลักษณะของหลักสูตรเนื้อหาโครงการฝึกอบรมส่วนใหญ่จะจัดฝึกอบรมในสาขาวิชาคหกรรม และประดิษฐ์ศิลป์ ทั้งนี้ เพราะมูลนิธิหรือสมาคมบริหารโดยสตรีเป็นส่วนใหญ่ สำหรับช่างอุตสาหกรรม ช่างฝีมือ ส่วนใหญ่จัดฝึกอบรมในส่วนกลาง ส่วนสาขาการเกษตรอบรมในส่วนภูมิภาค และพบว่าหลักสูตรที่จัดในระดับจะมีระยะเวลาสั้นกว่าในเมือง ส่วนลักษณะของผู้เข้ารับการอบรม พบว่า ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับ ป.4 และ ป.6 เป็นเพศหญิงมากกว่าชาย การอบรมส่วนใหญ่เป็นการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ เพิ่มพูนความรู้ไปใช้ในครอบครัว ซึ่งส่วนใหญ่ผู้เข้ารับการอบรมมีงานทำแล้ว เช่น แม่บ้าน นักเรียน นักศึกษา สำหรับผู้ว่างงานเข้ารับการอบรมมีจำนวนน้อย ในด้านงบประมาณพบว่า ส่วนใหญ่ได้มาจากเงินผลประโยชน์ของมูลนิธิและสมาคม รวมทั้งเงินบริจาคและมีบางส่วนได้รับการสนับสนุนจากงบประมาณของทางราชการ เช่น สภาสังคมสงเคราะห์หรือกรมการศึกษานอกโรงเรียน

เป็นต้น ในด้านการช่วยหางานให้ผู้สำเร็จการศึกษามืออาชีพพบว่า ผู้เรียนส่วนใหญ่มีงานทำ อยู่แล้วมาเรียนเพิ่มเติม หรือบางคนสามารถช่วยเหลือตนเองได้ มีจำนวนน้อยที่หน่วยงาน ฝึกตั้งหางานให้และช่วยเหลือในการจัดจำหน่ายสินค้าที่ผลิตโดยผู้สำเร็จการฝึก ส่วนในเรื่อง การประสานงาน กับหน่วยงานของรัฐมีปัญหา ในเรื่องการประสานงานไม่ต่อเนื่อง เนื่องจากเจ้าหน้าที่เปลี่ยนตัวบุคคลบ่อยครั้ง ทำให้ไม่สะดวกในการดำเนินการร่วมกัน

กรมวิชาการ (2531) ได้ทำการศึกษากำหนดการศึกษาวิชาชีพในระบบ โรงเรียนและนอกระบบโรงเรียน โดยทำการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างจากผู้ปกครองนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผู้บริหาร ครูผู้สอน ผู้เรียนวิชาชีพ เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องระดับจังหวัด และเจ้าหน้าที่สถานประกอบการ จากการศึกษาพบว่าใน ส่วนของการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนในด้านวิชาชีพ จังหวัดเป็นหน่วยงานที่จัดการ การเรียนการสอนวิชาชีพ โดยมีหลักสูตรประเภทวิชาต่าง ๆ เช่น ช่างอุตสาหกรรม พาณิชย์กรรม นอกจากนั้นยังได้มีการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นให้สอดคล้องกับความต้องการของ กลุ่มเป้าหมายและกลุ่มสนใจต่าง ๆ รวมทั้งจัดการเรียนการสอนทั้งประเภทประจำที่และ ประเภทเคลื่อนที่กระจายอยู่ทั่วไปทั้งในเมืองและชนบท ปัญหาและอุปสรรคที่พบนั้น พบว่า ขาดการพัฒนาด้านการจัดการและด้านความเข้าใจขั้นตอนในการจัดการศึกษา ตลอดจนขาดครูและ วิทยากรที่มีความชำนาญในเฉพาะสาขา ส่วนในเรื่องสภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาชีพ ในโรงเรียนและสถานศึกษาต่าง ๆ นั้น พบว่า ส่วนใหญ่มุ่งให้ผู้เรียนนำความรู้ไปใช้ในวิถีชีวิต ประจำวัน ให้เป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพและปรับปรุงอาชีพเดิม ตลอดจนให้เห็นช่องทาง ในการประกอบอาชีพเป็นสำคัญ และมีความพร้อมค่อนข้างมากในการเปิดสอนวิชาชีพใน สถานศึกษาของตน ยกเว้นความพร้อมด้านสื่ออุปกรณ์ต่าง ๆ และการปรับปรุงเนื้อหาวิชา อาชีพให้เหมาะสมกับท้องถิ่นซึ่งยังไม่พร้อม

บุญถม แสงเพชร (2531) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง สถานการณ์จัดการศึกษาผู้ใหญ่
 สาขาอาชีพตามทัศนะของผู้บริหารและครูผู้สอนของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดในภาค
 ตะวันออกเฉียงเหนือ โดยใช้นั้นที่ในการวิจัยคือ จังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 17
 จังหวัด กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยผู้บริหารและผู้ช่วยผู้บริหารของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน
 จังหวัด 34 คน และครูผู้สอนการศึกษาผู้ใหญ่สาขาอาชีพของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน
 จังหวัด 102 คน ใช้แบบสำรวจความคิดเห็นเป็นเครื่องมือในการวิจัย ผลการวิจัยพบว่า
 ผู้บริหารและครูผู้สอนมีความเห็นสอดคล้องกันว่า การจัดการศึกษาผู้ใหญ่สาขาอาชีพประสบผล
 สำเร็จตามวัตถุประสงค์อยู่ในระดับปานกลาง เจ้าหน้าที่ในส่วนภูมิภาคควร มีบทบาทในการ
 สร้างหลักสูตรรายวิชาสำหรับท้องถิ่น เพราะเห็นว่าในแต่ละท้องถิ่นมีความต้องการที่จะเรียน
 วิชาชีพเฉพาะรายวิชาไม่เหมือนกัน วัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอนไม่เพียงพอต่อความต้องการ
 และมีคุณภาพต่ำ

สำหรับด้านการจัดการเรียนการสอน ผู้บริหารและครูผู้สอนมีความเห็นตรงกันว่า มี
 ประสิทธิภาพอยู่ในระดับปานกลาง ทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้และทักษะพื้นฐาน สามารถลงมือ
 ปฏิบัติด้วยตนเองได้ และสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการแก้ปัญหาชีวิต
 ประจำวันของตนเองได้ด้วย

การวิจัยยังพบอีกว่า เจ้าหน้าที่ระดับต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับจัดการศึกษาผู้ใหญ่
 สาขาอาชีพทำงานสอดคล้องกัน การจัดการศึกษาผู้ใหญ่สาขาอาชีพมีบทบาทสำคัญในการพัฒนา
 ท้องถิ่น ประชาชนในหมู่บ้านได้ให้ความสนใจและสมัครเข้าเรียนวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้นและ
 หน่วยงานต่าง ๆ ในท้องถิ่นให้ความร่วมมือในการจัดการศึกษาผู้ใหญ่สาขาอาชีพ

ในด้านปัญหาและอุปสรรค พบว่า การจัดการศึกษาผู้ใหญ่สาขาสอนจัดเนื้อหาส่งเสริมให้ประชาชนมีอาชีพรองเท่านั้น ยังไม่มีการพัฒนาอาชีพหลักของประชาชนอย่างจริงจัง การเรียนการสอนยังไม่เน้นที่คุณภาพ วันเวลาที่ทำการสอนยังไม่เอื้ออำนวยแก่ผู้เรียนเท่าที่ควร วัสดุอุปกรณ์การฝึกอบรมไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้เรียน สถานที่ไม่เหมาะสมกับสภาพการเรียนการสอน ครูผู้สอนไม่มีประสบการณ์ ขาดความรู้ด้านเทคนิคและวิธีการสอน ตลอดจนการถ่ายทอดความรู้ นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะที่น่าสนใจไว้ดังนี้

1) การจัดการศึกษาผู้ใหญ่สาขาสอนจะประสบผลสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับครูผู้สอนเป็นสำคัญ ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดให้มีการอบรมครูผู้สอนวิชาชีพเฉพาะรายวิชา ตลอดจนให้ความรู้ทางด้านวิธีการสอนด้วย ในการเลือกครูมาทำหน้าที่สอนวิชาชีพ ควรเลือกสรรผู้มีความรู้ความชำนาญและมีประสบการณ์ในการสอนวิชาชีพโดยตรง

2) การจัดการศึกษาผู้ใหญ่สาขาสอนควรจัดดำเนินการในเรื่องการเกษตร โดยเน้นให้ผู้เรียนได้รับความรู้ ประสบการณ์และเทคโนโลยีใหม่ ๆ ในการประกอบอาชีพหลักของตนเอง

3) ควรมีการพัฒนา รูปแบบการจัดการศึกษาผู้ใหญ่สาขาสอน โดยเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการจัดการและการตลาด

4) การจัดการศึกษาผู้ใหญ่สาขาสอน ควรพิจารณาถึงอาชีพหลักของประชาชน โดยเฉพาะทางการเกษตร ควรเน้นการให้ความรู้ด้านการผลิตและการจำหน่ายเพื่อไม่ให้ผู้เรียนและทั้งถิ่นฐานไปประกอบอาชีพรับจ้างที่อื่น